

DESFACEREA CĂSĂTORIEI POTRIVIT DREPTULUI INTERNAȚIONAL PRIVAT

Lucia-Ștefania Avram

Abstract

The author of this paper analyzes the difference between the legal norms regarding the end of a marriage, in different countries, the applicable international private law and the conflicts of laws when the parties are from different countries. Nowadays, thanks to the migration opportunities, most of the marriages ends according to the law of the country where the couple lives together, but the problem appears when they return in the country of origin and discover that their divorce is not recognized and they cannot marry again. It is also analyzed the difference over time, since the marriage was sacred to the simplest ways to end it, the effects of dissolution and what happens when children are involved.

Keywords: *end of a marriage; international private law; divorce; children*

Introducere

Codul civil definește căsătoria ca uniunea liber consimțită între un bărbat și o femeie, încheiată în condițiile legii, prin care se formează o familie, în sensul art. 258 C. civ.

Căsătoria încetează prin decesul sau prin declararea judecătorească a morții unuia dintre soți, prin divorț sau prin anulare. Instituția „separației de corp” reprezintă acea situație juridică în care cei doi soți sunt exonerati de judecător de a mai conviețui și în unele țări înlocuiește complet divorțul, iar în altele acționează în paralel cu acesta.

Desfacerea căsătoriei este reglementată în noul Cod civil la art. 373-404, dispoziții aplicabile fără a deosebi între căsătoriile încheiate înainte sau după intrarea sa în vigoare, la data de 1 octombrie 2011¹. În vechiul Cod civil, de la 1864, după desfacerea căsătoriei a fost reglementată și despărțenia, la art. 249 și 250, dar acestea au fost abrogate implicit prin Legea nr. 18 din 12 februarie 1948, pentru modificarea Codului de procedură civilă - drept urmare a modificării art. 613 C. pr. civ. - și abrogate expres prin art. 49 al Decretului nr. 32 din 31 ianuarie 1954

¹ http://www.euroavocatura.ro/dictionar/330/SEPARATIA_DE_CORP.

pentru punerea în aplicare a Codului familiei și a Decretului privitor la persoanele fizice și persoanele juridice.

Divorțul reprezintă modalitatea juridică prin care o căsătorie încetează și reglementează cazurile, procedurile și efectele desfacerii căsătoriei cu privire la relațiile dintre soți în timpul și după momentul desfacerii căsătoriei.²

Din 1954 și până la intrarea în vigoare a noului Cod civil, în 2011, divorțul a fost reglementat în Codul familiei la capitolul 4 și în vechiul Cod civil între 1864 și 2011, la capitolul 6. În prezent, desfacerea căsătoriei este reglementată la capitolul 5 al Codului civil și în cartea a VI-a din Codul de procedură civilă, unde este analizată mai clar și mai complet decât în vechile coduri. De astfel, divorțul pronunțat anterior intrării în vigoare a Noului Cod civil produce efectele stabilite de legea în vigoare la momentul pronunțării hotărârii ramase irevocabilă.³

Viziunea socială și legală asupra divorțului s-a schimbat odată cu vremurile și a variat în diferite sisteme de drept, de la respingere, justificată prin principiul încheierii căsătoriei pe viața, până la facilitarea divorțului pe cale electronică, fără a fi necesară prezența părților, atunci când există acordul ambilor soți și când sunt îndeplinite anumite condiții, cum ar fi, conform art. 375 C. civ., ca soții să nu aibă copii minori, iar dacă au, să convină asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care sa îl poarte după divorț, exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, stabilirea locuinței copiilor după divorț, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și fiecare dintre copii, precum și stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatura și pregătire profesională a copiilor. Motivele de divorț sunt ulterioare momentului încheierii căsătoriei, spre deosebire de nulitate, ale cărei cauze sunt anterioare sau cel mult concomitente cu momentul încheierii căsătoriei.

În România⁴ divorțul poate fi de trei feluri: divorțul-sanctiune, divorțul-eșec și divorțul convențional și se bazează pe următoarele motive, conform art. 373 C. civ.:

a) prin acordul soților, la cererea ambilor soți sau a unuia dintre soți acceptată de celălalt soț;

b) atunci când, din cauza unor motive temeinice, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă;

c) la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani. Situație intermediară între căsătorie și divorț, separația de corp (de facto) este reglementată în majoritatea țărilor, dar nu în România. Pentru a se pronunța divorțul din culpa datorită separării în fapt a soților sunt necesare anumite condiții, respectiv: soții să nu mai locuiască împreună; durata separării în fapt sa fie de minim 2 ani neinteresând împrejurările în care a avut loc separarea faptică a

² Art. 30 din Legea nr. 74/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

³ Prof. A. Gherghe, *Drept civil. Familia*, Ed. Contrast, 2014, p. 133.

⁴ Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil.

celor doi soți, cauzele care au dus în final la aceasta, ci au relevanta doar existența sa și durata în timp; să existe voința soților de a pune capăt comunității de viață⁵.

Numită și „anticamera divorțului”, separația de corp constă în aceea că, dacă soții nu se împacă, poate avea loc, după un anumit timp, conversiunea separației în divorț. Dar separația de corp se poate converti nu numai în divorț ci și în reluarea vieții conjugale. De esența convertibilității este tocmai acordul de voință al soților de a continua relațiile de familie.

d) divorțul la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei.

Conform statisticilor, cei mai mulți români divorțează de comun acord. Violențele fizice reprezintă 2,3% din motivele invocate, alcoolismul 2,5% iar infidelitatea 3,3%⁶.

Drept comparat

În doctrina italiană⁷, divorțul este considerat ca un remediu împotriva falimentului conjugal și este admis doar atunci când comuniunea spirituală și materială dintre soți nu mai poate fi menținută sau reconstruită. Articolul 3 din Legea privind desfacerea căsătoriei prevede motivele posibile: atunci când, după încheierea căsătoriei, unul dintre soți este condamnat la închisoare, și pentru fapte comise înainte de căsătoriei; pentru probleme psihologice, atunci când se demonstrează că persoana nu mai este capabil să mențină o conviețuire în familie; pentru a fi acceptată, separarea trebuie să fie de cel puțin un an⁸, dacă a fost făcută doar din dorința unei părți, sau de șase luni, dacă s-a făcut de comun acord, sau înainte, în cazul în care căsătoria nu este consumată sau soțul străin este deja căsătorit în alta țară sau dacă în țara lui căsătoria nu este acceptată. Acest ultim caz ar putea fi valabil în România dacă, de exemplu, căsătoria s-ar face în Franța, între două persoane de același sex, dintre care cel puțin unul dintre soți este cetățean român.

Desfacerea căsătoriei de-a lungul timpului

Datele cu privire la căsătorii și divorțuri la nivel național sunt bazate pe o colectare anuală de către Eurostat⁹, de către organismul Comisiei Europene care se ocupă cu statistica, în colaborare cu Divizia de Statistică a Națiunilor Unite (UNSD) și date primite de la Institutele Naționale de Statistică ale fiecărei țări.

⁵ Sentința civilă 2870 din 17 noiembrie 2015, pronunțată de Judecătoria Bârlad.

⁶ http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-17391811-analiza-2013-una-din-cinci-casatorii-terminat-prin-divort-durata-medie-casatoriei-13-6-ani-infidelitatea-invocata-3-3-din-cazuri.htm.

⁷ *Manuale di diritto privato*, A. Torrente, P. Schlesinger - GIUFFRÈ EDITORE - a 14a ediție 1994-p. 808.

⁸ Legea nr. 55 din 6 mai 2015, privind divorțul rapid - www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2015/05/11/15G00073/sg

⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Marriage_and_divorce_statistics.

Căsătoria reprezintă o legătură de familie, dar conceptul s-a schimbat de-a lungul timpului iar alternativele acestora, cum ar fi parteneriatele înregistrate sau concubinajul, au devenit din ce în ce mai utilizate și de aceea legislațiile anumitor țări au trebuit să fie modificate pentru a acorda cât mai multe drepturi cuplurilor, cum ar fi în Elveția, unde parteneriatul este recunoscut în locul căsătoriei între persoanele de același sex. În România nicio altă formă alternativă nu este recunoscută, iar în cazul în care cetățenii români încheie astfel de acte în străinătate, o dată întorși în țară, acestea sunt considerate nule.

Studiile, raportate la un număr de 1000 de locuitori arată că în Uniunea Europeană numărul căsătoriilor a scăzut în ultimul deceniu, în timp ce numărul divorțurilor și a copiilor născuți în afara căsătoriei a crescut. Multe din aceste divorțuri se explică prin faptul că între timp divorțul s-a legalizat în multe țări, cum ar fi Italia (1970), Spania (1981), Irlanda (1995) și Malta (2011).

La fel de îngrijorător este și numărul copiilor născuți în afara căsătoriei, care în România era practic inexistent înainte de anii 2000 și a crescut în ultimii ani, și foarte probabil va mai crește, și datorită faptului că noul Cod civil, în vigoare de la 1 octombrie 2013, recunoaște copiilor născuți în afara căsătoriei aceleași drepturi ca și celor născuți în timpul căsătoriei, în articolul 260.

Din punct de vedere istoric¹⁰, dreptul canonic ortodox, spre deosebire de dreptul catolic, a recunoscut întotdeauna instituția divorțului și a respins-o pe cea a separației de corp.

Caracteristica dogmei ortodoxe este, de pildă, interdicția celei de a patra căsătorii găsind-și sorgintea într-o dispută, intrată în analele bisericii, dintre împăratul Bizanțului și patriarhul de la Constantinopol, care a refuzat să-i acorde dreptul de a se căsători după ce divorțase de trei ori; regula a existat în dreptul tuturor țărilor ortodoxe și subzista încă în dreptul grec modern. De altfel, acesta din urmă reprezintă sistemul juridic cel mai puternic influențat de teologia ortodoxă. În dreptul grec, de exemplu, căsătoria se încheie numai în fața unui preot ortodox, fiind interzis oricărui grec ortodox să se căsătorească cu o persoană de altă religie.

În 1803, Codul lui Napoleon a menționat divorțul, dar a circumscris considerabil motivele pentru care poate fi pronunțat și a reintrodus instituția separației de corp, care fusese scoasă în timpul revoluției.

În țară noastră, Codul civil din 1865, introdus de Alexandru Ioan Cuza, a reglementat pentru prima dată impedimentele la căsătorie rezultate din rudenia de botez ori de adopțiune și „vrăjmășia” bărbatului, ca reprezentând o cauză de divorț pentru femeie.

Instituția divorțului este reglementată potrivit principiul simetriei, constând în acordul soților în încheierea și desfacerea căsătoriei iar în lipsa acordului, rațiunea

¹⁰ Prof. univ. dr. Irina Moroianu-Zlătescu, Drd. Adrian Bulgaru, *Mari sisteme de drept contemporan*, suport de curs 2011-2012, Universitatea Ecologică București, p. 20.

și fundamentul ei. Desfacerea căsătoriei cunoaște o diferențiere de modelul prevăzut în Codul civil al lui Napoleon I, consacrand egalitatea soților în evocarea motivelor de divorț.

Insulele Filipine și Vaticanul nu au o lege scrisă în privința divorțului, numai anularea căsătoriei fiind permisă.

Până în 2011, **Malta** era singura țară din Uniunea Europeană unde nu exista o cale legală de a pune capăt unei căsătorii prin divorț. Cei care locuiau în străinătate sau cei care nu era căsătoriți cu maltezi puteau obține divorțul în afara țării, iar apoi acesta era recunoscut în Malta. În schimb, pentru restul populației existau doar două căi de a termina o căsătorie: separare legală – prin care partenerii putea obține împărțirea bunurilor, dar nu și dreptul de a se recăsători; și anularea căsătoriei de către un tribunal ecleziastic – o procedură anevoioasă care putea dura până la 7-8 ani, în care trebuia să fie dovedit că de la bun început căsătoria nu a fost validă¹¹.

Prin referendumul din 2011, maltezii și-au exprimat acordul privind divorțul ce intervine după 4 ani de separare, în condițiile în care toate posibilitățile de reconciliere au fost epuizate, mijloacele de întreținere au fost garantate și interesul copiilor protejat.

În anul 2013 au fost înregistrate 666 de separări de fapt și 399 de divorțuri, iar 82.7% dintre acestea bazate pe casatorii cu o durată de cel puțin 10 ani.

În Malta, cuplurile necăsătorite, indiferent de sex, pot încheia un parteneriat înregistrat (*Civil Act – în vigoare din aprilie 2014*), care are consecințe legale similare căsătoriei.

În Italia, Filozoful Benedetto Croce a găsit trei exemple de divorț din 1560, în care era nevoie, nu numai consimțământul părților, dar și al părinților și bunicilor. În cazul în care aceștia nu mai erau în viață, trebuia să se prezinte un act doveditor.

Prima propunere de lege privind divorțul a fost prezentată Parlamentului Italian în 1878 și de atunci apropiate în fiecare an de mai multe persoane și partide politice, dar numai la 1 decembrie 1970 a fost aprobată prima lege pentru disciplina în caz de desfacere a căsătoriei, Legea nr.898 Fortuna-Baslini, care a fost îndelung criticată de Democrația Creștină și laudată de partidele socialiste și liberale și modificată de legea nr. 436 de la 1 august 1978, și ea modificată de Legea nr. 74 din 7 martie 1987.

Cu toate acestea, noțiunea de „divorț” nu este prezentă în lege, fiind folosită „dizolvarea căsătoriei” (*scioglimento del matrimonio*) în art. 149 C. civ. it. La fel, dizolvarea și lichidarea comunității de bunuri sunt reglementate în mai multe tari din Uniunea Europeană, dar nu în România. În Spania, de exemplu, apar în

¹¹ Demographic Review 2013, National Statistics Office, Malta 2015, disponibil pe https://nso.gov.mt/en/publications/Publications_by_Unit/Documents/C3_Population_and_Tourism_Statistics/Demographic_Review_2013.pdf.

art. 1392 C. civ.¹² Art. 149 C. civ. It. din 1942, prevede faptul că o căsătorie poate fi desfăcută numai prin moartea unuia dintre soți, potrivit principiului imposibilității de dizolvare a căsătoriei. Diferența dintre un văduv și o persoană divorțată este că în cazul recăsătoriei după declararea morții soțului, căsătoria nou încheiata este declarată anulabilă (art. 68 C. civ.), fiind aplicabile dispozițiile anulării, spre deosebire de dispozițiile din codul civil românesc, unde la art. 293 C. civ. este prevăzut expres faptul că în cazul în care soțul unei persoane declarate moarte s-a recăsătorit și, după aceasta, hotărârea declarativă de moarte este anulată, noua căsătorie rămâne valabilă, dacă soțul celui declarat mort a fost de bună-credință. Prima căsătorie se consideră desfăcută pe data încheierii noii căsătorii.

Separarea de fapt nu duce la divorț ci numai separarea pe cale judiciară sau omologată, prin hotărâre judecătorească, nicio autoritate administrativă nefiind competentă în Italia. Separarea omologată este în cazul în care din căsătorie au rezultat copii minori iar judecătorul trebuie să ia o decizie pentru interesul superior al acestora.

În urma divorțului, tribunalul decide obligarea soțului cu venituri mai mari la plata unei contribuții lunare până când celălalt soț va dispune de mijloace necesare de întreținere sau până când beneficiarul se va recăsători.

Separarea legală este reglementată de art. 706-711 C. pr. civ. it.¹³, și Actul nr. 898/1970 cu modificările ulterioare și este acceptată în Italia și preferată în locul divorțului, deoarece poate lua sfârșit în orice moment, fără intervenția autorităților, ci printr-o simplă reconciliere între soți (art. 157 C. civ.). O nouă separare legală poate interveni în urma reconcilierii. Pe perioada separării, soții nu au dreptul de a contracta o nouă căsătorie dar nu sunt obligați să participe la ajutorul financiar al celuilalt soț decât în cazul în care sunt copii minori.

Numai separarea legală este prevăzută în Codul civil italian la art. 157, dar este posibilă și separarea în fapt, adică întreruperea conviețuirii de comun acord fără vreo sancțiune legală, pe baza unui acord nescris între soți și nu din cauze neimputabile, cum ar fi separarea pe motiv că unul dintre soți este absent pentru serviciu sau pentru internarea de lungă durată în spital¹⁴.

În cazul separării se reduce datoria de fidelitate, fiind interzise doar raporturile de adulter care aduc prejudiciu la onoarea celuilalt soț. Pe perioada separației încetează prezumția de paternitate (art. 232 C. civ. it.) și se încheie comuniunea legală (191 C. civ. it.)¹⁵.

¹² Publicat în Monitorul Oficial (GACETA) din 25 iulie 1889.

¹³ În vigoare de la 21 aprilie 1942.

¹⁴ Manuale di diritto privato - A. Torrente, P. Schlesinger - GIUFFRÈ EDITORE, a 14a ediție, 1994, p. 810.

¹⁵ Separazione e divorzio: percorsi giurisprudenziali - Roberto Giovagnoli - GIUFFRÈ EDITORE 2009, p. 501.

În legislația română nu există noțiunea de „separare legală”, doar „separarea în fapt” și separația judiciară de bunuri. Aceasta este o situație ce trebuie dovedită în fața instanței. În măsura în care separarea în fapt a durat cel puțin 2 ani, ea reprezintă motiv pentru pronunțarea divorțului pe cale judiciară.

Conform Institutului de Statistica din **Germania** (*Destatis*)³, majoritatea căsătoriilor sfârșesc prin decesul unuia dintre soți, urmate de degradarea iremediabilă a căsătoriei (art. 1565 BGB). Numărul divorțurilor pronunțate pe cale judecătorească a crescut între anii 1950 și 2006, iar de atunci media este aproape aceeași, un număr de aproximativ 170.000 divorțuri pe an, excepție făcând perioada 1977-1979, când s-a observat o scădere datorită intrării în vigoare a legii cu privire la desfacerea căsătoriei, la 1 iulie 1977.

Legislația germană nu impune o hotărâre judecătorească pentru pronunțarea divorțului, dar aceasta se acordă la cererea părților.

Din 2013, în **Franța** sunt autorizate căsătoriile între persoane de același sex, la fel ca în alte țări, precum Belgia, Canada (din 2003), Spania (2005), Africa de Sud (din 2006) sau Marea Britanie (2014). Tot aici există și PACS-urile (Pact civil de solidaritate), echivalentul concubinajului reglementat în Elveția, contract prin care două persoane majore, indiferent sex își organizează viață în comun, stabilind între ei drepturi și obligații de susținere materială, împărțirea locuinței, a patrimoniului, a impozitelor și a drepturilor sociale.

Acest pact a fost votat în anul 1999 în Franța ca o alternativă la concubinaj, care le era refuzat de către Curtea de Casație franceză persoanelor de același sex și oferă mai multă suplețe decât căsătoria, în special în caz de separare sau de succesiuni.

Divorțul și religia

Biserica s-a împotrivit întotdeauna divorțului, ținând la trăinicia căsătoriei, în ideea că ceea ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă (Mat. 19, 6), și după cunoscutele rostiri ale Sf. Ap. Pavel: „legato-te-ai cu femeia, nu căuta despărțirea” (I Cor. 7, 27) și apoi: „celor căsătoriți, nu eu, ci Dumnezeu le poruncește: femeia sa nu se despartă de bărbat,, (I Cor. 7, 10).

Principalul motiv de divorț acceptat de Biserică este adulterul, urmat de săvârșirea unui act grav care a fost asimilat în efectele sale cu moartea morală¹⁶, săvârșirea unor acte care pot provoca moartea religioasă¹⁷, moartea civilă a unuia dintre soți¹⁸ sau moartea fizică parțială¹⁹.

În România, desfacerea legăturii de taină sau divorțul bisericesc se pronunță prin hotărârea episcopului, la cerere, însoțită de actul doveditor al obținerii

¹⁶ Alienajă incurabilă, crima, avortul, atentatul la viață soțului, boala venerică, silirea la acte imorale, refuzul conviețuirii conjugale, și părăsirea domiciliului.

¹⁷ Apostazia, erezia și ținerea la botez a propriului fiu.

¹⁸ Declarația unui soț ca dispărut, anularea unei căsătorii prin hotărâre judecătorească, călugărirea și alegerea de episcop.

¹⁹ Neputința îndeplinirii îndatoririlor conjugale sau impotența, boala gravă incurabilă și contagioasă.

divorțului civil, în conformitate cu art. 90 lit. 1) din Statutul de organizare al Bisericii Ortodoxe Române din 1949.

Recăsătorirea este privită de Biserică ca o excepție ce se poate încuviința de maxim două ori (în plus față de prima căsătorie), iar aprobarea de către Biserică este însoțită de oprirea de la împărțășirea cu Sfintele Taine de la unu la trei ani (*Canonul 4 al Sf. Vasile cel Mare*). Mai mult decât atât, unele norme canonice admit a treia căsătorie numai dacă persoana în cauză nu a împlinit 40 de ani și nu are copii. Cea de-a doua căsătorie a fost reglementată la art. 210 C. civ. de la 1864 dar nu mai este în vigoare în acest moment.

În Biserica Rusă și parțial cea Greacă, dezlegarea/dispensa pentru a doua și a treia căsătorie se dă de ierarhul locului, iar în Biserica Română – de către duhovnic.

Pe o scară a religiilor, divorțurile ar fi cele mai puține în rândul catolicilor, urmând cele musulmane²⁰ și cele protestante²¹.

La catolici, Papa are datoria de a scrie, la un interval de câțiva ani, Exortăția apostolică, un fel de lege internă care se adaptează situațiilor cu care se confruntă noile generații. Ultima a fost publicată în aprilie 2016, numită „*Amoris laetitia*” a papei Francisc, despre iubirea în familie²², unde a scris cuvântul divorț de 20 de ori. La capitolul 2, paragraful 41, scrie că „falimentul duce la noi relații, noi cupluri, noi uniuni și noi căsătorii, creând situații complexe și problematice în alegerea creștinilor”. Cu toate acestea, aceste noi cupluri speră la o adaptare a legii, atât pe plan religios cât și civil, și la o facilitare a demersurilor pentru încheierea unei noi căsătorii.

În Islam căsătoria nu este privită ca o taină ci ca un contract. Dreptul musulman a păstrat tradiția cutumelor arabe anterioare islamizării, potrivit cărora căsătoria era un contract prin care bărbatul își cumpăra soția de la părinții ei, aceasta nefiind considerată parte în contract, ci un obiect. Aceeași concepție domină – cel puțin în perioada inițială – și în dreptul islamic. Poligamia este regula.

Bărbatul – cel puțin în dreptul vechi – putea avea până la patru neveste, impedimentul la căsătorie intervenind numai atunci când acesta dorea o a cincea. În statele musulmane moderne, poligamia tinde să dispară și – chiar dacă nu este interzisă expres de lege – persoanele care duc un mod de viață modern sunt monogame.

Printre motivele de divorț în islam întâlnim apostazia (trecerea la o altă credință a unuia dintre soți), adulterul, repudierea, divorțul prin consimțământul mutual și cel pronunțat în justiție.

²⁰ <http://www.crestinortodox.ro/morala/motive-divort-acceptate-biserica-ortodoxa-70818.html>.

²¹ <http://iqra.ca/2010/divorce-in-the-muslim-community-2010-survey-analysis/>.

<http://www.vosizneias.com/140424/2013/09/03/responding-to-the-rising-divorce-rate-in-the-orthodox-community/>.

²² http://w2.vatican.va/content/francesco/it/apost_exhortations/documents/papa-francesco-esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia.html.

Legea Chari'â prevede două tipuri de divorț: cel irevocabil (art. 789), în care soțul nu mai are dreptul de a relua relațiile cu fosta soție fără a încheia un nou contract de mariaj și divorțul revocabil, în care soția rămâne „în așteptare” în căminul conjugal și poate oricând relua relațiile cu soțul ei, fără a semna noi documente.

Statisticile arata ca Uzbekistanul este țară cu cea mai mică rată de divorțuri în lumea musulmană. Deși există egalitate în drepturi între bărbați și femei, puterea executivă face tot posibilul să țină familiile unite, îngreunând situația unei femei care vrea să iasă dintr-o căsătorie. Convingerile sociale și în general poziția femeii în societate, cultura și tradițiile împiedică soțiile să se plângă de abuzurile domestice și chiar dacă ajung să ceară divorțul, sunt descurajate de comunitatea locală sau de sistemul judiciar. Pentru a obține divorțul, mai întâi trebuie arătat un certificat eliberat de către Comisia de reconciliere (stabilită în 1999), dar care, la rândul ei, refuză să le elibereze pe motiv, în general, că au insistat până când soții au acceptat să se împace.

Locurile de muncă pentru femeile din Uzbekistan sunt foarte puține, singura sursă de venit a acestora fiind soții lor; dacă pleacă din casă, pe perioada judecării divorțului, care poate dura și ani de zile, femeia rămâne fără ajutor și aceasta este principala cauză pentru care numărul divorțurilor este atât de mic în comparație cu celelalte țări.

Emiratele Arabe, Kuwait-ul și Malaezia acceptă inclusiv metodele tehnologice de a pune capăt unei căsătorii. Bărbatul poate anunța de trei ori divorțul soției sale prin SMS, e-mail sau prin telefon iar divorțul trebuie să fie confirmat de către o Curte sub legea Chari'â, în prezența ambilor soți. În țările arabe este considerat că așa cum rețelele sociale joacă un rol important în căutarea partenerului, așa se poate întâmpla și cu desfacerea unei legături matrimoniale. Experții au dovedit că rețelele sociale au un efect negativ asupra cuplurilor. Un alt aspect sunt căsătoriile cu un cetățean străin, deoarece majoritatea musulmanilor divorțează pentru a se recăsători cu femei care nu sunt musulmane. Pentru a evita acest aspect și pentru a păstra populația intactă, unele țări arabe au în vedere aprobarea unor legi cu privire la interzicerea femeilor străine să intre în țară fără a fi deja într-o relație cu un bărbat.

În ultimul timp, cele mai des întâlnite cazuri de divorț sunt cele din cauza aplicației Whatsapp, fie din gelozie, fie pentru că este metoda prin care soții le anunță pe soțiile lor că divorțează. De multe ori, ei regretă mesajele trimise, dar dacă soțiile le arată judecătorilor, divorțul este pronunțat, chiar dacă soții declară că regretă cele scrise și că nu este ceea ce își doresc.²³

²³ http://www.international-divorce.com/uae_divorce.htm.

<http://www.emirates247.com/news/region/judge-approves-whatsapp-divorce-2013-09-30-1.522871>.

Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară (art. 374 C. civ.)

Divorțul prin acordul soților pe cale judiciară poate fi pronunțat indiferent de durata căsătoriei și indiferent dacă există sau nu copii minori rezultați din căsătorie. Codul civil în vigoare nu menționează condiția trecerii unui termen de minim un an de la încheierea căsătoriei, așa cum era prevăzut în vechiul cod civil la art. 209.

Acesta nu poate fi admis dacă unul dintre soți este pus sub interdicție, iar instanța este obligată să verifice existența consimțământului liber și neviciat al fiecărui soț.

Intervine ori de câte ori soții aleg această procedură, atunci când divorțul nu este admisibil pe cale administrativă sau prin procedura notarială sau atunci când, conform art. 375 C. civ. *per a contrario*, soții nu sunt de acord cu divorțul și au copii minori, născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați.

Desfacerea căsătoriei prin divorț poate fi cerută numai de către soți, iar în fața instanțelor de fond, părțile se vor înfățișa în persoană, afară numai dacă unul dintre soți execută o pedeapsă privativă de libertate, este împiedicat de o boală gravă, este pus sub interdicție judecătorească, are reședința în străinătate sau se află într-o altă asemenea situație, care îl împiedică să se prezinte personal; în astfel de cazuri, cel în cauză se va putea înfățișa prin avocat, mandatar sau, după caz, prin tutore ori curator.²⁴ Aceasta obligativitate se impune întotdeauna în privința reclamantului iar, în privința pârâtului, doar în măsura în care acesta formulează o cerere reconvențională. În cazul în care mandatarul este o rudă până la gradul al doilea inclusiv, acesta poate pune concluzii în fața oricărei instanțe, fără să fie asistat de avocat, dacă este licențiat în drept, excepție făcând redactarea cererii și a motivelor de recurs, precum și exercitarea și susținerea recursului, când părțile vor fi asistate și, după caz, reprezentate, sub sancțiunea nulității, numai de către un avocat²⁵.

Un exemplu de proces de divorț în care reclamantul este reprezentat de mandatar este în hotărârea nr. 113 din data de 19 ianuarie 2012 pronunțată de către Judecătoria Toplița, unde reclamanta, domiciliată în județul Harghita avea reședința în străinătate, în perioada desfășurării procesului.²⁶ Soțul pârât, prezent în fața instanței, a fost de acord cu desfacerea căsătoriei și cu plata cheltuielilor de judecată ce îi reveneau.

Instanța de tutelă competentă să judece cererea de divorț este cea de la ultimul domiciliu comun al soților. Cererea va fi semnată de ambii soți sau de către un mandatar comun, cu procură specială autentică. Dacă mandatarul este avocat, el va certifica semnătura soților, potrivit legii (art. 929 C. pr. civ.).

<http://www.emirates247.com/news/region/judge-approves-whatsapp-divorce-2013-09-30-1.522871>.

²⁴ Art. 920 C. pr. civ. – Prezența personală a părților.

²⁵ Art. 83 C. pr. civ. – Reprezentarea convențională a persoanelor fizice.

²⁶ www.infodosar.ro.

Când cererea de divorț este întemeiată pe culpa soțului pârât, iar acesta recunoaște faptele care au dus la destrămarea vieții conjugale, instanța, dacă reclamantul este de acord, va pronunța divorțul fără a cerceta temeinicia motivelor de divorț și fără a face mențiuni despre culpa pentru desfacerea căsătoriei.

Instanța va pronunța divorțul din culpa soțului pârât atunci când, din cauza unor motive temeinice, imputabile acestuia, raporturile dintre soți sunt grav vătămate și continuarea căsătoriei nu mai este posibilă (art. 933 C. pr. civ.).

Instanța poate să pronunțe divorțul din culpa ambilor soți, chiar atunci când numai unul dintre ei a făcut cerere, dacă din dovezile administrate reiese că amândoi sunt vinovați de destrămarea căsătoriei. Dacă pârâtul nu a formulat cerere reconvențională, iar din dovezile administrate rezultă că numai reclamantul este culpabil de destrămarea căsătoriei, cererea acestuia va fi respinsă ca neîntemeiată, cu excepția cazului în care divorțul este cerut pentru separarea în fapt îndelungată.

Drept comparat

În Franța, solemnitatea căsătoriei este doar civilă, iar cea religioasă nu are nicio valoare legală²⁷.

Instituția divorțului este reglementată de Codul civil, în art. 229-309 și prin Legea divorțului din 26 mai 2004, intrată în vigoare la 1 ianuarie 2005, care prevede că divorțul se poate pronunța prin consimțământul reciproc al părților, poate fi acceptat, pentru deteriorarea definitivă a legăturii conjugale (separare de doi ani) și divorțul din culpă.

Divorțul acceptat, poate fi cerut de către unul din soți sau de către amândoi (233 C. civ.) printr-o cerere însoțită de un memoriu întocmit, datat și semnat de către reclamant, prin care trebuie să descrie în mod obiectiv situația conjugală, cu motivele ce au dus la disoluția căsătoriei, cum ar fi necesitatea unor călătorii dese sau condiții de trai dificile. Cealaltă parte poate accepta memoriul ca atare sau poate atașa un altul.

Divorțul pe cale administrativă

Dacă soții sunt de acord cu divorțul și nu au copii minori, ofițerul de stare civilă ori notarul public de la locul căsătoriei sau al ultimei locuințe comune a soților poate constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților, eliberându-le un certificat de divorț.

În cazul căsătoriilor încheiate în străinătate, prin locul încheierii căsătoriei se înțelege localitatea în al cărei registru de stare civilă s-a transcris certificatul de căsătorie.

Cererea de divorț pe cale administrativă se face în scris, se depune și se semnează personal de către ambii soți, în fața ofițerului de stare civilă delegat de la

²⁷ http://www.insee.fr/fr/themes/tableau.asp?reg_id=0&ref_id=bilandemo8

primăria care are în păstrare actul de căsătorie sau pe raza căreia se află ultima locuință comună a soților.

La expirarea termenului de 30 de zile calendaristice, ofițerul de stare civilă delegat verifică dacă soții stăruie să divorțeze și dacă, în acest sens, consimțământul lor este liber și neviciat, solicitând soților o declarație tip. Dacă soții nu se prezintă împreună, după termenul de 30 de zile, dosarul de divorț se clasează, prin întocmirea unui referat. Dacă sunt întrunite toate condițiile, ofițerul de stare civilă constată desfacerea căsătoriei prin acordul soților și eliberează certificatul de divorț, care va fi înmănat foștilor soți într-un termen maxim de 5 zile lucrătoare, în 3 exemplare originale, din care două se înmânează părților pe bază de semnătură pe cererea de divorț și în registrul de evidentă a certificatelor de divorț, iar un exemplar rămâne la dosarul de divorț. Pe certificatul de divorț nu se înscriu mențiuni cu privire la motivele divorțului sau culpa soților²⁸.

Divorțul pe cale notarială

Divorțul prin acordul soților poate fi constatat de notarul public și în cazul în care există copii minori născuți din căsătorie, din afara căsătoriei sau adoptați, dacă soții convin asupra tuturor aspectelor referitoare la numele de familie pe care să îl poarte după divorț, exercitarea autorității părintești de către ambii părinți, stabilirea locuinței copiilor după divorț, modalitatea de păstrare a legăturilor personale dintre părintele separat și fiecare dintre copii, precum și stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor.

Dacă din raportul de anchetă socială rezultă că acordul soților privind exercitarea în comun a autorității părintești sau cel privind stabilirea locuinței copiilor nu este în interesul copilului, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public emite o dispoziție de respingere a cererii de divorț și îndrumă soții să se adreseze instanței de judecată, potrivit prevederilor art. 374 C. civ.

Procedura divorțului prin acordul soților este de competența notarului public²⁹ cu sediul biroului în circumscripția judecătoreiei sau a Tribunalului București, în a cărei rază teritorială s-a încheiat căsătoria sau se află ultima locuință comună a soților.

Certificatul de divorț se întocmește în șase exemplare originale, din care: câte un exemplar pentru fiecare dintre soți, un exemplar pentru dosarul de divorț, un exemplar pentru mapa de divorțuri de la sediul biroului notarial, un exemplar pentru registrul stării civile de la locul în care s-a încheiat căsătoria sau unde s-a

²⁸ Art. 166-175 din Metodologia cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă din 26 ianuarie 2011.

²⁹ Art. 267- din Reglementat în art. 267 alin. 3 din Regulamentul de aplicare a Legii notarilor publici a activității notariale, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2333/c/2013.

transcris certificatul de căsătorie eliberat într-un alt stat și un exemplar pentru registrul stării civile deținut de direcția județeană de evidență a persoanelor.

Art. 378 C. civ. menționează faptul că dacă nu sunt îndeplinite condițiile art. 375, ofițerul de stare civilă sau, după caz, notarul public respinge cererea de divorț, împotriva refuzului neexistând cale de atac, dar soții se pot adresa cu cererea de divorț instanței de judecată, pentru a dispune desfacerea căsătoriei prin acordul lor sau în baza unui alt temei prevăzut de lege.

Pentru repararea prejudiciului prin refuzul abuziv al ofițerului de stare civilă sau notarului public de a constata desfacerea căsătoriei prin acordul soților și de a emite certificatul de divorț, oricare dintre soți se poate adresa, pe cale separată, instanței competente.

Medierea – divorțul prin buna înțelegere a părților

Divorț prin buna înțelegere poate fi considerat divorțul prin acordul soților pe care îl întâlnim în art. 373, art. 374 sau art. 375 C. civ., articole în care nu există nicio referire expresă la mediere, așa cum nu este nici în alte țări dar metoda este des întâlnită. Mediatorul este abilitat, potrivit legii³⁰, să rezolve prin mediere neînțelegerile dintre soți privitoare la continuarea căsătoriei și a tuturor celorlalte aspecte ce rezulta din decizia de a pune capăt unei căsnicii³¹.

Mediatorul este ținut să depună toate diligențele pentru a verifica dacă între părți există o relație abuzivă ori violentă, să vegheze ca rezultatul medierii să nu contravină interesului superior al copilului, să încurajeze părinții să se concentreze în primul rând asupra nevoilor copilului, iar asumarea responsabilității părintești, separația în fapt sau divorțul să nu impiețeze asupra creșterii și dezvoltării acestuia.

Prezența avocatului în cazul divorțului în contradictoriu sau a mediatorului în cazul divorțului prin acordul soților este garanția calității deciziei finale, a faptului că felul în care se desface căsătoria este unul care să ofere liniște pentru tot restul vieții și nu un conflict perpetuu, în care înțelegerea este doar despre renunțarea la căsătorie și nu una despre cum se vor raporta foștii soți unul la celălalt după ce nu vor mai fi împreună. La mediator, oamenii conștientizează faptul că pot oricând să renunțe la a mai fi soț și soție, dar nu pot renunța niciodată la a mai fi părinți.

Calea legală de desfacere a căsătoriei poate începe în biroul mediatorului, unde se stabilesc condițiile desfacerii căsătoriei, în urma căreia începe procedura de divorț. Aceasta se continuă cu depunerea documentației la instanța competentă care va emite o hotărâre de expedient, fără ca părțile să fie supuse unui proces.

³⁰ Legea nr. 192/2006 – art. 64-66.

³¹ <http://www.juridice.ro/389649/divorțul-la-mediator-legal-discret-eficient-q-e-d.html>.

Dreptul comparat

În prezent, în Elveția și în Germania există doar divorțul pe cale judiciară³², cum exista în Franța până în 2016, când a fost modificat art. 229 din Codul civil francez prin introducerea unui aliniat: „Soții pot consimți divorțul prin semnătură privată contrasemnată de avocați și depusă la notariat sub forma de minută”. În acest context, avocatul fiecărui soț ar trebui să trimită prin scrisoare recomandată un proiect de convenție, care nu ar putea fi semnat de către soți decât după un termen de reflecție de 15 zile de la primire. O dată semnată, convenția va putea fi trimisă către notar. Procedura nu va putea însă fi aplicată dacă un minor cere să fie ascultat de către judecător.³³

În Italia, până în anul 2014 desfacerea căsătoriei era posibilă doar pe cale judiciară, la tribunal, iar din luna septembrie 2016 a intrat în vigoare Legea numărul 162, privind convenția de negociere asistată de către unul sau mai mulți avocați pentru fiecare parte. În momentul în care unul dintre soți recurge la un avocat pentru a intenta divorț, acesta din urmă trebuie să-l informeze de posibilitatea de negociere asistată, iar în cazul în care clientul acceptă, avocatul va trimite o scrisoare celui alt soț pentru a-l informa de dorința clientului său. Timpul de gândire este de minim o lună și maxim trei luni, care se poate prelungi cu 30 de zile în caz de nevoie.

Acordul se face în scris, sub sancțiunea nulității și se semnează de către fiecare parte și toți avocații. În cazul în care din căsătorie nu rezultă copii minori sau copii majori incapabili, acordul trebuie transmis Parchetului General (Ministerul Public al Republicii Italiene), fără a avea o limită de timp.

În cazul în care există copii, termenul de transmitere a acordului către Parchet este de 10 zile, care trebuie să analizeze situația cuplului, în funcție de principiul interesului superior al copilului. Parchetul poate accepta sau refuza cererea de divorț. În caz de refuz, cererea este trimisă Președintelui Tribunalului în termen de cinci zile, transformându-se în desfacerea căsătoriei pe cale judiciară.

În alte țări, precum Anglia³⁴, Portugalia sau Australia, dacă există consimțământul părților, dacă nu există copii minori rezultați din căsătorie, nu există bunuri comune și dacă nu se pune problema pensiei de întreținere, cea mai des întâlnită modalitate de a divorța este pe cale electronică, unde părțile interesate pot accesa un simplu link unde completează cererea de divorț și formularele necesare.

Divorțul din culpă (art. 379 C. civ.)

Divorțul se poate pronunța dacă instanța stabilește culpa unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei. Cu toate acestea, dacă din probele administrate rezultă

³² Art. 230 Cod civil francez; Art. 111 Cod civil elvețian; Art. 1564(1) Cod civil german.

³³ http://www.lexpress.fr/actualite/societe/justice/vers-le-divorce-par-consentement-mutuel-sans-juge_1789452.html.

³⁴ <https://www.gov.uk/divorce/overview>.

culpa ambilor soți, instanța poate pronunța divorțul din culpa lor comună, chiar dacă numai unul dintre ei a făcut cerere de divorț. Dacă culpa aparține în totalitate reclamantului, sunt aplicabile prevederile art. 388 C. civ. Astfel, soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu cert, determinat sau determinabil, nereparat, în strânsă legătură cu desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească. Instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț.

De exemplu, schimbarea comportamentului soțului, cu injurii și expresii jignitoare, ajunse până la acte de violență fizică, lovind-o pe soție cu mâinile și picioarele, sau lovind-o de pereții locuinței, iar mai apoi o relație extraconjugala a soției, reprezintă un caz de divorț din culpa comună³⁵.

Așa cum a menționat Curtea de Apel Suceava într-o decizie³⁶, nimeni nu poate invoca în susținerea intereselor sale propria culpă, conform adagiului latin „Nemo auditur propiam turpitudinem allegans”. Neînțelegerile dintre părți care se datorează concepțiilor diferite privind religia și viața de familie, ambii soți fiind în culpă că nu s-au cunoscut suficient înainte de căsătorie și nu au depus suficiente diligențe ulterior, pentru a ajunge la un mod de viață și de gândire comun, dacă nu poate fi dovedit, nu reprezintă un motiv suficient pentru declararea divorțului, iar instanța de apel poate respinge acțiunea de divorț ca nefondată.

În cazul divorțului la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani, divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului reclamant, cu excepția situației în care pârâtul se declară de acord cu divorțul, când acesta se pronunță fără a se face mențiune despre culpa soților. Despărțirea în fapt de peste un an nu constituie, în sine, motiv temeinic de desfacere a căsătoriei, în lipsa culpei sau acordului pârâtului.

Divorțul din culpă se datorează problemelor majore ce conduc la deteriorarea relațiilor cum ar fi relațiile extraconjugale sau consumul excesiv de alcool, pe fondul căruia unul din soți devine violent, exercitând agresiuni verbale, fizice și psihologice asupra celuilalt. Sunt și situații în care, din cauza geloziei, soțul violent nu-i permite celuilalt să lucreze, supunându-l la violență economică, motiv pentru care ajunge la bătrânețe să nu beneficieze de pensie, neavând nici un venit³⁷.

Dacă soțul reclamant decedează în timpul procesului, moștenitorii săi pot continua acțiunea de divorț, numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât.

³⁵ Judecătoria Bistrița - secția civilă, Sentința civilă nr. 1209/2012, pronunțată în dosarul nr. 7095/190/2010.

³⁶ Decizia nr. 390 din data 09 decembrie 2009, Curtea de Apel Suceava - Divorț pentru motive privind convingerile religioase ale pârâtei.

³⁷ **Sentința civilă nr. 4145 din data de 08 aprilie 2015 pronunțată de Judecătoria Constanta.**

Drept comparat

În Regatul Unit, Australia, USA, Canada, Sudafrica și Noua Zeelandă în anii 60 a fost scoasă obligația de a demonstra responsabilitatea sau culpa.

În Germania, doar divorțul pentru motive de neînțelegere definitivă este reglementat în art. 1565 alin. 1 din C. civ., după ce Legea din 14 iunie 1976 ce reglementa divorțul din culpă a fost abrogată. Căsătoria este considerată un eșec atunci când soții nu mai locuiesc împreună de cel puțin un an și este puțin probabil că vor mai locui împreună.

De astfel, și în Canada doar divorțul-eșec este reglementat³⁸, prin ceea ce face intolerabilă menținerea căsătoriei, atunci când soții au trăit separați cel puțin timp de un an (doi ani în majoritatea țărilor, printre care și România), adulterul, cruzimea.

La nivel mondial, Raportul Demografic ONU³⁹ prezintă situația a 71 de țări, raportat la 1000 de locuitori și la numărul de căsătorii încheiate pe perioada unui an. Altfel, pe primul loc de află Insula Guam, cu o populație de 165'124 locuitori și un număr de 849 divorțuri în 2010, care duce la un raport de 4.6 pe o scară de la 0 la 5, la care se raportează ONU, iar creșterea se datorează intrării în vigoare a legii cu privire la divorț, în 1998, care accepta divorțul din culpă.

În Bosnia și Herțegovina, țară cu cea mai mică rată de divorțuri, o particularitate este faptul că soția poate cere divorțul doar dacă relația este afectată în mod grav și permanent, iar soțul nu poate cere divorțul pe perioada cât soția este însărcinată sau până la vârsta de trei ani al copilului, în condițiile în care rata de natalitate este destul de ridicată (aproximativ 9%) iar 45% din populație sunt de religie musulmană. Este acceptat divorțul prin consimțământ dar nu cel din culpă, iar femeia este dependentă financiar de bărbat, ceea ce face divorțurile greu de realizat.

Printre motivele comune ale divorțului din culpă, legislația franceză se referă și la scenele și limbajul injurios, o atitudine permanent ofensatoare față de celălalt soț sau, dimpotrivă, o tăcere continuă și de lungă durată, comentarii indiscrete făcute în public sau aluzii defăimătoare la adresa celuilalt soț, acuzații publice ce ar putea atrage sancțiuni penale, injurii aduse părinților celuilalt soț, refuzul de a avea copii când nu se datorează unui motiv medical, îngrădirea libertății religioase a unuia dintre soți etc.⁴⁰

Curtea de Casație franceză, prin decizia nr. 02-20547 din 11 ianuarie 2005, a validat un divorț pentru motivul că soția era dependentă de alcool, ceea ce a dus la dezbinarea relațiilor conjugale⁴¹.

³⁸ Art. 8 (1) Loi concernant le divorce et les mesures accessoires L.R.C. 1985.

³⁹ <http://divorcescience.org/for-students/world-divorce-statistics-comparisons-among-countries/>.

⁴⁰ R.M. Trif, *Desfacerea căsătoriei prin divorț și partajul bunurilor comune ale soților*, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 94.

⁴¹ Avocații P. Neculae, D. Popa și R. Cârlig, *Desfacerea căsătoriei prin divorț*, Ed. Universul Juridic.

Conform unui studiu pe o perioadă de 100 de ani în Statele Unite ale Americii⁴², numărul de căsătorii și de divorțuri a crescut considerabil între 1870 și 1970, dar creșterea a fost mai importantă pentru divorțuri (de 50 de ori mai multe divorțuri în 1967 decât în 1867 și doar de 5.4 ori mai multe căsătorii). Nu au fost înregistrate statistici cu privire la desfacerea căsătoriei înainte de 1867, cu toate că aceasta nu era interzisă și câteva cazuri au fost. Printre factorii explicativi ai numărului scăzut de divorțuri ar fi posibilitățile economice ale femeilor care erau minime în afara căsătoriei, mai ales în perioada în care acestea nu aveau un loc de muncă.

Numărul cazurilor de divorțuri a crescut considerabil după 1970, după introducerea tipului de divorț fără culpă, în care nu mai trebuia demonstrat adulterul sau violența în familie, fiind mai simplu de obținut de către femei.

Divorțul din cauza stării de sănătate

Așa cum este prevăzut la art. 373 d) C. civ., divorțul poate avea loc la cererea aceluia dintre soți a cărui stare de sănătate face imposibilă continuarea căsătoriei. În acest caz, instanța va administra probe privind existența bolii și starea sănătății soțului bolnav și va pronunța divorțul, fără a face mențiuni despre culpa soților, conform art. 381 C. civ. și 932 C. pr. civ. Acest fapt nu este în opoziție cu principiul datoriei de respect reciproc, fidelitate și sprijin moral (art. 309 C. civ.), deoarece divorțul este admisibil numai dacă cererea vine din partea soțului a cărui stare de sănătate este afectată.

Instanța va trebui să determine cu certitudine și pe bază de probe starea de sănătate a soțului bolnav și gravitatea bolii, dacă aceasta face, într-adevăr, imposibilă continuarea căsătoriei. În lipsa unui text de lege, se apreciază că sunt vizate atât afecțiunile fizice, organice, cât și cele psihice, indiferent dacă este o boala tratabilă sau nu și dacă a intervenit în timpul căsătoriei sau înainte⁴³.

În cazul în care ambii soți au probleme de sănătate, divorțul poate fi cerut de oricare dintre ei, prin acord.

Codul civil precizează în art. 276 că este interzis să se căsătorească alienatul mintal și debilul mintal, ca motiv de nulitate absolută a căsătoriei⁴⁴, iar în art. 278 faptul ca o căsătorie nu se încheie dacă viitorii soți nu declară că și-au comunicat reciproc starea sănătății lor.

Contaminarea venerică este reglementată în art. 353 C. pen., astfel transmiterea unei boli venerice, prin raport sexual de către o persoană care știe că suferă de o astfel de boală, se pedepsește cu închisoarea de la 6 luni la 3 ani sau cu amendă.

⁴² 100 years of marriage and divorce statistics United States, 1867-1967 – Public Health service http://divorce.lovetoknow.com/Divorce_Statistics.

⁴³ S.P. Gavrilă, *Instituții de dreptul familiei în reglementarea Noului Cod civil*, Ed. Hamangiu, București, 2012, p. 147.

⁴⁴ Art. 293 (1) C. civ. – Cazurile de nulitate absolută.

În plus, transmiterea, prin orice mijloace, a sindromului imunodeficiar dobândit – SIDA – de către o persoană care știe că suferă de această boală se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani. Anularea căsătoriei din aceste motive poate fi cerută în termen de 6 luni⁴⁵.

Dacă soțul bolnav nu introduce cererea de divorț, soțul sănătos poate cere divorțul din culpă sau să inițieze separarea în fapt, iar după doi ani să ceară divorțul, așa cum este stipulat în art. 935 C. pr. civ.

Drept comparat

România este printre puținele țări care reglementează divorțul din cauza stării de sănătate. În majoritatea țărilor, anunțarea partenerului despre o eventuală boală transmisibilă, înainte de căsătorie, este obligatorie, iar prin căsătorie, cei doi soți își jură sprijin reciproc și au obligația de îngrijire, iar starea de sănătate nu poate fi invocată ca motiv de divorț. În jurămintele făcute în timpul căsătoriei în Italia, la fel ca în majoritatea căsătoriilor catolice, cei doi soți rostesc cuvintele⁴⁶: „Promit să-ți fiu fidel pentru totdeauna, la bine și la greu, sănătoși și bolnavi...”

Cu toate acestea, starea de sănătate a partenerului nu împiedică divorțul, doar că aceasta nu poate fi motivul juridic care să justifice cererea, chiar dacă este principalul motiv personal. În plus, soțul afectat poate acuza pe celălalt de lipsă de ajutor, care este obligatoriu până la pronunțarea divorțului și nu până la introducerea cererii⁴⁷. La fel, refuzul celui afectat de a urma tratamentul necesar poate constitui cauza ce duce la un divorț din culpă.

Efectele divorțului

Căsătoria este desfăcută din ziua când hotărârea prin care s-a pronunțat divorțul a rămas definitivă, conform art. 382 C. civ. Prin excepție, dacă acțiunea de divorț este continuată de moștenitorii soțului reclamant, căsătoria se socotește desfăcută la data decesului. Acțiunea continuată de moștenitori este admisă numai dacă instanța constată culpa exclusivă a soțului pârât, iar căsătoria se socotește desfăcută la data introducerii cererii de divorț⁴⁸.

În cazul divorțului pe cale administrativă sau notarială, căsătoria este desfăcută pe data eliberării certificatului de divorț.

La încheierea căsătoriei, soții pot conveni să își păstreze numele dinaintea căsătoriei, să ia numele oricăruia dintre ei sau numele lor reunite (art. 383 C. civ.)³. De asemenea, un soț poate să își păstreze numele de dinaintea căsătoriei, iar celălalt să poarte numele lor reunite. La desfacerea căsătoriei prin divorț, soții pot

⁴⁵ Art. 301 (1) C. civ. – Termenul de prescripție.

⁴⁶ „Prometto di esserti fedele sempre, nella gioia e nel dolore, nella salute e nella malattia, e di amarti e onorarti tutti i giorni della mia vita”.

⁴⁷ Art. 212 Cod civil Franța: „Les époux se doivent mutuellement respect, fidélité, secours, assistance”.

⁴⁸ Art. 926 (4) C. pr. civ. – Decesul unuia dintre soți.

conveni să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei⁴⁹. Instanța ia act de această înțelegere prin hotărârea de divorț.

Dacă nu a intervenit o înțelegere sau dacă instanța nu a dat încuviințarea, fiecare dintre foștii soți poartă numele dinaintea căsătoriei.

Pentru motive temeinice, justificate de interesul unuia dintre soți sau de interesul superior al copilului, instanța⁵⁰ poate să încuviințeze ca soții să păstreze numele purtat în timpul căsătoriei, chiar în lipsa unei înțelegeri între ei. Astfel de motive pot fi de natura morală sau materială, cum ar fi păstrarea aceluiași nume de familie al mamei cu al copiilor său⁵¹, cel mai des întâlnite, sunt cazurile artiștilor, persoanelor cunoscute sub numele de familie din timpul căsătoriei și pe care doresc să-l păstreze. De astfel, pentru cetățenii români care lucrează sau studiază în străinătate, schimbarea tuturor documentelor cu noul nume presupune un demers greu și costisitor. Este necesar însă ca partea care invocă un astfel de interes să motiveze și vătămarea pe care ar suferi-o în situația în care și-ar schimba numele dobândit prin căsătorie.

Divorțul este considerat pronunțat împotriva soțului din a cărui culpă exclusivă s-a desfășurat căsătoria. Soțul împotriva căruia a fost pronunțat divorțul pierde drepturile pe care legea sau convențiile încheiate anterior cu terții le atribuie acestuia, dar aceste drepturi nu sunt pierdute în cazul culpei comune sau al divorțului prin acordul soților.

Este cazul, de exemplu, al contractului de închiriere, al cărui beneficiu poate fi atribuit unuia dintre soți, ținând seama, în ordine, de interesul superior al copiilor minori, de culpa în desfacerea căsătoriei și de posibilitățile locative proprii ale foștilor soți la desfacerea căsătoriei, dacă nu este posibilă folosirea locuinței de către ambii soți și aceștia nu se înțeleg⁵². Soțul căruia i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere este dator să plătească celuilalt soț o indemnizație pentru acoperirea cheltuielilor de instalare într-o altă locuință, cu excepția cazului în care divorțul a fost pronunțat din culpa exclusivă a acestuia din urmă. Dacă există bunuri comune, indemnizația se poate imputa, la partaj, asupra cotei cuvenite soțului căruia i s-a atribuit beneficiul contractului de închiriere.

Un alt exemplu de drept care se poate pierde în cazul unui divorț îl reprezintă întreținerea între soți (art. 389 C. civ.) și prestația compensatoare (art. 390 C. civ.).

Soțul divorțat are dreptul la întreținere, dacă se află în nevoie din pricina unei incapacități de muncă survenite înainte de căsătorie ori în timpul căsătoriei. El are drept la întreținere și atunci când incapacitatea se ivește în decurs de un an de la desfacerea căsătoriei, însă numai dacă incapacitatea este cauzată de o împrejurare în legătură cu căsătoria.

⁴⁹ Sentința civilă nr. 456/C din data de 28 februarie 2008, Judecătoria Mangalia.

⁵⁰ Art. 282 C. civ. – Alegerea numelui de familie.

⁵¹ Judecătoria Bistrița, sentința civilă nr. 5283 din 11 mai 2012.

⁵² Art. 324 C. civ. – Atribuirea beneficiului contractului de închiriere.

În condițiile în care actele medicale de care se prevalează reclamantul dovedesc faptul că acesta suferă de o afecțiune medicală, însă niciunul dintre aceste acte nu stabilesc că acesta s-ar afla în incapacitate de muncă, nu sunt întrunite cerințele prevăzute de lege pentru a se stabili în sarcina paratei o obligație de întreținere, dacă din actele medicale emise pe seama reclamantului rezulta ca acesta este suferind de diverse afecțiuni medicale, diagnosticate și tratate de-a lungul timpului, chiar și în perioade de timp în care părțile nu erau căsătorite⁵³.

Întreținerea este datorată potrivit cu nevoia celui care o cere și cu mijloacele celui care urmează a o plăti⁵⁴. Când întreținerea este datorată de părinte, ea se stabilește până la o pătrime din venitul său lunar net pentru un copil, o treime pentru 2 copii și o jumătate pentru 3 sau mai mulți copii. Cuantumul întreținerii datorate copiilor, împreună cu întreținerea datorată altor persoane, potrivit legii, nu poate depăși jumătate din venitul net lunar al celui obligat.

Când divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, acesta nu beneficiază de întreținere decât timp de un an de la desfacerea căsătoriei, iar în afara altor cazuri prevăzute de lege, obligația de întreținere încetează prin recăsătorirea celui îndreptățit.

În cazul în care divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului pârât, soțul reclamant poate beneficia de o prestație care să compenseze, atât cât este posibil, un dezechilibru semnificativ pe care divorțul l-ar determina în condițiile de viață ale celui care o solicită.

Prestația compensatorie se poate acorda numai în cazul în care căsătoria a durat cel puțin 20 de ani, iar soțul care solicită prestația compensatorie nu poate cere de la fostul său soț și pensie de întreținere.

Efecte cu privire la regimul matrimonial

Potrivit dispozițiilor art. 385 C. civ., regimul matrimonial încetează între soți la data introducerii cererii de divorț, cu excepția situației în care soții solicită instanței să constate că regimul matrimonial a încetat de la data separației lor în fapt.

La încetarea regimului comunității de bunuri prin desfacerea căsătoriei, foștii soți vor rămâne coproprietari în devălmășie asupra bunurilor comune până la stabilirea cotei-părți ce îi revine fiecăruia, conform art. 356 C. civ.

Actele de înstrăinare și de grevare (art. 346 C. civ. precum și actele din care se nasc obligații în sarcina comunității, încheiate de unul dintre soți după data introducerii cererii de divorț, sunt anulabile, dacă au fost făcute în fraudă celui alt soț. În măsura în care interesele sale legate de comunitatea de bunuri au fost prejudiciate printr-un act juridic, soțul care nu a participat la încheierea actului nu

⁵³ Sentința nr. 2761/2013 pronunțată de Judecătoria DEVA la data de 29-05-2013 în dosarul nr. 11383/221/2012.

⁵⁴ Art. 529 C. civ. – Cuantumul întreținerii.

poate pretinde decât daune-interese de la celălalt soț, fără a fi afectate drepturile dobândite de terții de bună-credință (art. 345 alin. 4 C. civ.).

Dispozițiile art. 385 C. civ. se aplica numai în cazul divorțului care intervine după data intrării în vigoare a noului Cod civil⁵⁵.

Dispozițiile art. 386 C. civ. sunt aplicabile numai în cazul în care cererea de divorț este introdusă după intrarea în vigoare a Codului civil, iar actele juridice sunt încheiate de un soț în fraudă celuilalt soț după data introducerii cererii de divorț (art. 44 LPA).

Efectele divorțului sunt opozabile față de terți numai în măsura în care procesul de divorț este adus la cunoștință publică și înregistrat ca atare în registrele de publicitate: Registrul național notarial al regimurilor matrimoniale, organizat potrivit legii, așa cum este stipulat în art. 334 C. civ. În caz contrar, față de terți efectul încetării regimului matrimonial nu se produce.

Cine plătește ratele la credit după divorț

România este o țară în care predomină contractele de muncă pe timp indeterminabil și unde obținerea unui credit se face fără mari eforturi. Majoritatea românilor sunt proprietarii caselor unde locuiesc și majoritatea au putut cumpăra case cu ajutorul unor credite oferite de către bănci iar banii urmează a se restitui pe o perioadă de până la 30 de ani.

În cazul unui divorț, pe lângă partaj se pune și problema plății unui astfel de credit: cine rămâne cu locuința și cine plătește creditul. Efectele desfacerii căsătoriei nu se răsfrâng automat asupra contractelor de credit; persoanele în cauză trebuie să facă demersuri speciale pentru modificarea contractelor de credit. Creditul reprezintă o datorie comună, iar soții răspund cu bunurile comune, iar cel cu venituri mai mari este titularul principal. Conform regulamentului BNR, obligațiile contractuale față de bancă nu se sting că urmare a hotărârii de divorț sau a înțelegerii amiabile la notar cu privire la renunțarea unuia dintre soți la pretențiile asupra imobilului, acest act fiind unul care nu își produce efecte asupra contractului de credit decât după efectuarea operațiunii de preluare credit de către unul dintre soți.

Soții pot stabili de comun acord care dintre ei va rămâne în continuare titularul contractului de credit. În lipsa acordului, instanța de judecată va dispune raportat la cotele de contribuție ale fiecăruia la dobândirea bunurilor comune. Noul titular va avea obligația de a achita o compensație bănească celuilalt soț. În plus, conform art. 388 C. civ., soțul vinovat de divorț poate fi obligat la plata unei compensații bănești pentru prejudiciul produs celuilalt soț ca urmare a desfacerii căsătoriei.

În cazul în care partea care dorește să rămână cu imobilul în urma divorțului nu are un salariu care să acopere creditul, titularul principal nu poate nici fi scos

⁵⁵ Art. 43 din Legea de punere în aplicare a noului Cod civil (LPA).

din credit și nici să se reducă cota de contribuție la credit și prin urmare este urmăribil, cel puțin până în momentul în care se găsește un nou codebitor care să acopere suma necesară creditului.

Una din condițiile creditului ipotecar este ca imobilul să nu fie înstrăinat mai devreme de cinci ani fără stingerea integrală a creditului, prin urmare cei doi foști soți nu pot renunța la coproprietate decât dacă se găsește un alt codebitor solvabil și se recurge la partaj (art. 357 C. civ.), procedură foarte costisitoare. Pentru ca în cazul partajului creditul să fie preluat doar de unul din soți, este necesar acordul băncii. Până la finalizarea partajului, comunitatea subzistă atât în privința bunurilor, cât și în privința obligațiilor. Totodată, în lipsa unui acord al creditorului, ipoteca se păstrează până la rambursarea creditului, inclusiv în cazul în care se schimbă persoana care este proprietarul bunului ipotecat. În cazul unui credit negarantat, după desfacerea căsătoriei, instanța sau părțile prin acordul lor vor stabili cota-parte a fiecăruia pentru rambursarea creditului.

În cele mai multe cazuri când soții nu au puterea financiară de a duce singuri creditul se ajunge la vânzarea imobilului pentru stingerea datoriei la bancă⁵⁶.

Curtea de apel Constanța, prin decizia civilă nr. 13/FM din 2010 a analizat situația unui cuplu debitor ipotecar și a dispus desfacerea căsătoriei din culpa exclusivă a soției. Instanța a constatat că părțile au dobândit în timpul căsătoriei dreptul de proprietate asupra unui imobil, care la momentul judecății avea valoarea de circulație de 120.300 lei. S-a constatat că reclamantul a avut o cotă de contribuție de 75% la dobândirea bunului comun, iar pârâta o cotă de 25%, imobilul fiind dobândit prin credit. Instanța a atribuit reclamantului dreptul de proprietate asupra imobilului și a obligat reclamantul la plata către pârâtă, în termen de 30 de zile, a sumei de 30.000 lei cu titlul de sultă. A obligat de asemenea pe reclamant să achite în continuare ratele la credit.

Așa cum a arătat judecătoria Răcari în decizia nr. 723/2007, și în cazul unor credite mai mici, negarantate, se poate ajunge după divorț la plăți compensatorii.

În sens opus la cele scrise mai sus, creșterea numărului de divorțuri poate avea efecte benefice pentru economie, din simplul motiv că e stimulată cererea de credite în vederea achiziției de locuințe și de bunuri de folosință îndelungată. Când două persoane se separă, cel puțin unul dintre ei va avea nevoie să se mute poate într-o casă nouă, să-și ia un televizor sau o mașină de spălat, iar soluția cea mai simplă este cererea unui credit la bancă.

Dreptul la despăgubiri (art. 388 C. civ.)

Soțul nevinovat, care suferă un prejudiciu prin desfacerea căsătoriei, poate cere soțului vinovat să îl despăgubească. Instanța de tutelă soluționează cererea prin hotărârea de divorț.

⁵⁶ <http://www.capital.ro/cine-plateste-ratele-la-credit-dupa-divorț-184534.html>.

În cazul cererilor de divorț formulate anterior intrării în vigoare a Codului civil, instanța de judecată poate să dispună divorțul din cauza unor motive temeinice și dacă instanța stabilește culpa unuia dintre soți în destrămarea căsătoriei, chiar dacă retine culpa exclusivă a reclamantului, în măsura în care motivele de divorț subzistă și după intrarea în vigoare a Codului civil (art. 42 LPA).

Aceasta dispoziție este aplicabilă în cazul în care motivele de divorț s-au ivit după intrarea în vigoare a Codului civil, la 1 octombrie 2011 (art. 45 LPA). Potrivit dispozițiilor art. 223 din Legea nr. 71/2011 dacă prin prezenta lege nu se prevede altfel. Procesele și cererile în materie civilă în curs de soluționare la data intrării în vigoare a Codului civil se soluționează de către instanțele legal investite în conformitate cu dispozițiile legale materiale și procedurale în vigoare la data la care au fost pornite⁵⁷. De la această regulă, în materia divorțului, exista o sigură derogare stipulată de art. 42 din Legea nr. 71/2011, care prevede că instanța va putea dispune divorțul în temeiul art. 373 lit. b) C. civ. (din culpa unuia sau a ambilor soți) și pentru acțiuni înregistrate anterior intrării în vigoare a noului Cod civil.

Astfel, într-o acțiune de divorț înregistrată anterior intrării în vigoare a noului Cod civil instanța de fond aplica Codul familiei sau eventual art. 373 lit. b) C. civ., dacă părțile precizează acțiunea în acest sens, însă nu pot să aplice dispozițiile art. 373 lit. c) C. civ. (la cererea unuia dintre soți, după o separare în fapt care a durat cel puțin 2 ani) deoarece această dispoziție nu este menționată în art. 42 din Legea nr. 71/2011.

Prejudiciul poate fi material (un credit pentru casa, pe care soțul rămas sa locuiască va trebui sa-l plătească singur) sau de ordin moral (cazul unui preot care poate profesa cu condiția sa fie căsătorit). De astfel, potrivit art. 1357 C. civ., cel care cauzează altuia un prejudiciu printr-o faptă ilicită, săvârșită cu vinovăție, este obligat să îl repare. Prejudiciul nu trebuie confundat cu diferența de nivel de trai intervenită prin divorț, care poate genera dreptul la prestația compensatorie. În cazul dreptului la despăgubiri nu are relevanță nivelul de trai al soților și nici durata căsătoriei, iar prejudiciul trebuie să fie, în toate situațiile, dovedit. Despăgubirile vor fi acordate numai prin hotărârea de divorț, chiar dacă se stabilește și prestație compensatorie sau pensie de întreținere în beneficiul respectivului soț.

Dispozițiile art. 388 C. civ., prin care este reglementat dreptul la despăgubiri al soțului nevinovat, se pot aplica atât în cazul în care culpa aparține în totalitate soțului reclamant, cât și atunci când aceasta aparține în totalitate soțului pârât.

Nu pot fi acordate despăgubiri însă, atunci când culpa în desfacerea căsătoriei aparține ambilor soți.

Obligația de întreținere între foștii soți (art. 389 C. civ.)

Prin desfacerea căsătoriei, obligația de întreținere între soți încetează.

Soțul divorțat are dreptul la întreținere, dacă se află în nevoie din pricina unei incapacități de muncă survenite înainte de căsătorie ori în timpul căsătoriei. El are

⁵⁷ Curtea de Apel Cluj, Secția I-a civilă, decizia civilă nr. 212/R din 23 ianuarie 2013.

drept la întreținere și atunci când incapacitatea se ivește în decurs de un an de la desfacerea căsătoriei, însă numai dacă incapacitatea este cauzată de o împrejurare în legătură cu căsătoria.

Cuantumul întreținerii datorate se stabilește până la o pătrime din venitul net al celui obligat la plata ei, în raport cu mijloacele sale și cu starea de nevoie a creditorului, fapt menționat atât în art. 389 C. civ. cât și în art. 529 alin. 1 C. civ. Această întreținere, împreună cu întreținerea datorată copiilor, nu va putea depăși jumătate din venitul net al celui obligat la plată (art. 309 și art. 529 alin. C. civ.).

Când divorțul este pronunțat din culpa exclusivă a unuia dintre soți, acesta nu beneficiază de întreținere decât timp de un an de la desfacerea căsătoriei, iar în afara altor cazuri prevăzute de lege, obligația de întreținere încetează prin recăsătorirea celui îndreptățit.

Noțiunea de „mijloace„ la care se referă Codul Civil, în funcție de care se stabilește întinderea obligației de întreținere, are în vedere nu numai mijloacele materiale efectiv realizate, ci și aptitudinea de a munci a celui obligat la întreținere, care constituie însuși izvorul obținerii mijloacelor materiale, așa cum a fost precizat într-o speță a Judecătoria Oradea⁵⁸.

Aceasta este rațiunea pentru care practica judiciară a stabilit că în cazul în care debitorul obligației de întreținere nu realizează venituri sau acesta nu poate fi dovedit, cuantumul pensiei de întreținere se determină prin raportare la venitul minim pe economie.

Ca regulă generală, obligația de întreținere încetează prin recăsătorirea celui îndreptățit la primirea ei, cu excepția altor cazuri prevăzute de lege. Însă recăsătorirea soțului care datorează întreținerea nu atrage încetarea obligației de plata, chiar dacă acesta are obligații concomitente de întreținere atât față de fostul soț cât și față de soțul din căsătoria actuală⁵⁹.

Prestația compensatorie (art. 390-395 C. civ.)

În cazul în care divorțul se pronunță din culpa exclusivă a soțului pârât, soțul reclamant poate beneficia de o prestație care să compenseze, atât cât este posibil, un dezechilibru semnificativ pe care divorțul l-ar determina în condițiile de viață ale celui care o solicită. Prestația compensatorie este o instituție nou reglementată în Codul civil, deoarece nu era prevăzută în Codul familiei, acesta se poate acorda numai în cazul în care căsătoria a durat cel puțin 20 de ani iar soțul care o solicită nu poate cere de la fostul său soț și pensie de întreținere, în condițiile art. 389 C. civ. În cazul în care s-ar aplica prestația compensatorie pentru acțiunile dinainte de 1 octombrie 2011, instanța ar aplica retroactiv dispozițiile noului Cod civil,

⁵⁸ Sentința nr. 3662/2015 pronunțată de Judecătoria Oradea la data de 16 aprilie 2015 în dosarul nr. 3662/2015.

⁵⁹ P. Neculae, D. Popa, R. Cârlig, *Desfacerea căsătoriei prin divorț*, Ed. Universul Juridic, 2014, p.56.

încălcând astfel principiul neretroactivității legii civile, prevăzută de art. 15 alin. 2 din Constituție, precum și art. 1 C. civ.⁶⁰

Prestația compensatorie nu se poate solicita decât odată cu desfacerea căsătoriei și se ține seama atât de resursele soțului care o solicită, cât și de mijloacele celuilalt soț din momentul divorțului, de efectele pe care le are sau le va avea lichidarea regimului matrimonial, precum și de orice alte împrejurări previzibile de natură să le modifice, cum ar fi vârsta și starea de sănătate a soților, contribuția la creșterea copiilor minori pe care a avut-o și urmează să o aibă fiecare soț, pregătirea profesională, posibilitatea de a desfășura o activitate producătoare de venituri și altele asemenea.

Soțul care solicita prestația compensatorie trebuie să sufere în urma divorțului un dezechilibru semnificativ în condițiile sale de viață⁶¹. Pentru ca instanța să poată verifica condiția existenței dezechilibrului semnificativ, reclamantul trebuie să probeze această cerere, mai precis să menționeze ca în timpul căsătoriei îi erau asigurate condiții de viață care propuneau cheltuieli în quantum de X lei, iar venitul sau după divorț este mult mai mic.

În cazul divorțului din culpa exclusivă a reclamantului, când acesta își asumă eșecul căsătoriei, prestația compensatorie poate fi acordată inclusiv în cazul în care căsătoria este desfăcută pentru despărțirea în fapt, de peste 2 ani⁶².

Din punct de vedere procedural, acest drept trebuie invocat și solicitat prin cererea de divorț sau prin cererea reconvențională, conform art. 919 alin. 1 lit. e) C. pr. civ. În caz contrar, o cerere separată va fi respinsă ca tardiv formulată⁶³. Data de la care începe să curgă este data cererii de divorț, respectiv a cererii reconvenționale și încetează prin decesul unuia dintre soți, prin recăsătorirea soțului creditor, precum și atunci când acesta obține resurse de natură să îi asigure condiții de viață asemănătoare celor din timpul căsătoriei.

Prestația compensatorie poate fi stabilită în bani, sub forma unei sume globale sau a unei rente viagere, ori în natură, sub forma uzufructului asupra unor bunuri mobile sau imobile care aparțin debitorului. Renta poate fi stabilită într-o cotă procentuală din venitul debitorului sau într-o sumă de bani determinată. Renta și uzufructul se pot constitui pe toată durata vieții celui care solicită prestația compensatorie sau pentru o perioadă mai scurtă, care se stabilește prin hotărârea de divorț, de către instanța de tutelă.

În cazul în care în urma unui divorț domiciliul unui copil minor este stabilit la unul dintre părinți, iar un eventual partaj ar determina schimbarea condițiilor de

⁶⁰ Curtea de Apel Cluj, Secția I-a civilă, decizia civilă nr. 212/R din 23 ianuarie 2013.

⁶¹ Sentința civilă nr. 4145 din data de 8 aprilie 2015 pronunțată de Judecătoria Constanța.

⁶² Sentința civilă 2870 din 17 noiembrie 2015 pronunțată de Judecătoria Bârlad.

⁶³ Prof. A. Gherghe, *Drept civil. Familia*, Ed. Contrast, 2014, p. 142.

viață a acestuia și a minorului, instanța poate stabili uzufructul viager asupra locuinței familiei în favoarea lor⁶⁴.

Instituirea dreptului de uzufruct reglementată de art. 392 C. civ. reprezintă o restrângere a dreptului de proprietate al soțului vinovat pentru desfacerea căsătoriei, însă această restrângere este permisă de lege și este urmarea a conduite culpabile a soțului vinovat pentru divorț.

Instanța, la cererea soțului creditor, îl poate obliga pe soțul debitor să constituie o garanție reală sau să dea cauțiune pentru a asigura executarea rentei (art. 393, 2249 alin. 1 și 1723 C. civ.).

Instanța poate mări sau micșora prestația compensatorie, dacă se modifică, în mod semnificativ, mijloacele debitorului și resursele creditorului. În cazul în care prestația compensatorie constă într-o sumă de bani, aceasta se indexează de drept, trimestrial, în funcție de rata inflației (art. 394 alin. 2 și art. 2248 alin. 1 C. civ.).

Dreptul comparat

În dreptul elvețian, prestația compensatorie este reglementată la art. 125 C. civ. Tribunalul federal din Lausanne consideră că o căsătorie de 5 ani, din care nu au rezultat copii este considerată de scurta durată și condițiile de viața ale fiecărui soț nu au fost influențate. Pentru o durată între 5 și 10 ani situația se analizează în amănunt, iar pentru o căsătorie care durată cel puțin 10 ani se consideră că aceasta a influențat modul de viață al soților și atunci trebuie puși în situația economică în care se aflau înainte de căsătorie. În cazul în care soțul defavorizat este apt de muncă dar nu are o pregătire profesională, trebuie sprijinit pentru a urma o formare, astfel încât să se poate angaja cât mai repede⁶⁵. Legislația elvețiană, că și cea engleză, se bazează pe două principii : « clean break », conform căruia divorțul înseamnă întreruperea legăturilor dintre soți și crearea independenței financiare și principiul solidarității, conform căruia soții pot continua să se sprijine material și după divorț. Codul civil elvețian (art. 125) acordă întreținerea pentru motive rezonabile, în funcție de nivelul de trai al fiecărui soț, de durata căsătoriei, de vârsta și starea de sănătate și alte aspecte, punând soțul în situația în care se afla înainte de căsătorie. O căsătorie creează legături de solidaritate între soți, iar legea elvețiană îi impune, în unele condiții, soțului cu posibilități economice mai bune să contribuie la întreținerea echitabilă a soțului cu posibilități economice mai slabe.

În Elveția, legea națională asigură persoanelor divorțate dreptul de a se recăsători, fără restricții nerezonabile, așa cum a precizat CEDO, în anul 1987, în cauza F. împotriva Elveției nr. 11329/85⁶⁶.

⁶⁴ Curtea de Apel Cluj, Secția I-a civilă, decizia civilă nr. 212/R din 23 ianuarie 2013.

⁶⁵ <http://www.droitmatrimonial.ch>.

⁶⁶ http://relevancy.bger.ch/php/clir/http/index.php?lang=fr&zoom=&type=show_document&highlight_dodid=cedh%3A%2F%2F19871218_11329_85%3Afr.

În sens contrar, tot în jurisprudența CEDO s-a stabilit ca dreptul la divorț nu poate fi derivat din dreptul la căsătorie prevăzut de art. 12 CEDO sau art. 8 CEDO.⁶⁷

Constituția irlandeză, intrată în vigoare în 1937, a interzis divorțul până în 1995, dar tribunalele recunoșteau totuși în anumite circumstanțe divorțurile obținute în străinătate de către cuplurile irlandeze. Divorțul a fost introdus prin cel de-al 15-lea Amendament din 1995, al Constituției Irlandei, prin cele trei forme ale sale: separarea, divorțul și dizolvarea căsătoriei, aceasta din urmă nefiind în vigoare în România, dar da în alte țări, precum Italia, Franța, Elveția sau Germania⁶⁸. Familia este definită⁶⁹ ca fiind grupul fundamental al societății și restricționează motivele de divorț la o separare de patru ani, atunci când nu mai există o cale de remediere a relațiilor dintre soți, sau divorțul din motive pe care Curtea Supremă le consideră valabile.

Persoanele care trăiesc împreună și în cadrul unor relații stabile, după desfacerea căsătoriei de către una dintre ele, nu se pot recăsători și nu sunt considerate ca o familie în sensul art. 41 al Constituției, atâta timp cât trăiește cealaltă parte a acestei căsătorii; în special, ele nu au datoria legală a asistenței mutuale și nici drepturi de succesiune reciprocă⁷⁰.

Un alt tip de document în divorțul englez este „Clean Break-ul Amânat”, atunci când partea obligată rămâne fără serviciu sau este în formare profesională. Actul se amână până situația financiară se stabilizează și este obligatoriu, spre deosebire de primul, care este opțional.

«Clean break» reprezintă eliberarea de îndatoririle financiare care ar putea rămâne între soți și după divorț⁷¹. Soții se pot înțelege să semneze un acord oficial prin care să obțină aprobarea de Clean Break, prin care renunța la orice pretenție cu privire la bunuri, proprietăți, venituri sau pensie.

Acest act trebuie validat de către Curtea Supremă iar prezenta părților nu este obligatorie, acestea putând să-și exprime eventualele note prin intermediul unei scrisori înainte de validare.

Fără un clean break, în cazul în care unul dintre foștii soți câștigă la loterie sau moștenește o proprietate, celălalt are dreptul să ceară o parte din câștig.

⁶⁷ Dreptul la respectarea vieții private și de familie - 1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului său și a corespondenței sale. 2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept decât în măsura în care acesta este prevăzut de lege și constituie, într-o societate democratică, o măsură necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protecția sănătății, a moralei, a drepturilor și a libertăților altora.

⁶⁸ Art. 1313 ff Bürgerliche Gesetzbuch (BGB) - Aufhebung durch richterliche Entscheidung.

⁶⁹ <http://www.irishstatutebook.ie/eli/cons/en/html#article41>.

⁷⁰ CEDO, Johnson și alții c. Irlandei, cererea nr. 9697/82, hotărârea din 18 decembrie 1986.

⁷¹ <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=248001>.

Fiind un act voluntar și opțional, în general clean break-ul nu se semnează când din căsătorie rezulta copii minori sau se semnează dar doar cu privire la anumite aspecte, precizând-se expres ce se așteaptă de la cealaltă parte.

Elveția dispune de un sistem bazat pe trei piloni de pensii: pilonul 1, care permite acoperirea nevoilor vitale la pensionare; pilonul 2 (pensia ocupațională) se aplica persoanelor cu un salariu mai mare decât minimumul pe economie și asigură angajaților, în caz de nevoie, să-și mențină nivelul de trai anterior cauzei care a provocat acea nevoie; pilonul 3 este echivalentul asigurării de viață în Franța și se constituie din economiile voluntare efectuate de către salariat.

Art. 122 C. civ. elvețian dispune că atunci când unul dintre soți este afiliat la o instituție de pensie ocupațională și că încă nu a beneficiat de acesta pensie, fiecare soț are dreptul la jumătate din pensia celuilalt, calculată pe durata căsătoriei. În cazul în care ambii soți sunt afiliați, atunci se împarte doar diferența dintre cele două pensii.

Art. 123 C. civ. elvețian prevede că unul dintre soți poate renunța, prin convenție, la acest tip de pensie, cu condiția să beneficieze de ceilalți doi piloni. Judecătorul poate refuza acest partaj, dacă se dovedește a fi inechitabil în raport cu situația economică a soților. În cazul în care s-a beneficiat deja de cel de-al treilea pilon, soții pot obține o indemnizare echitabilă (art. 124 C. civ.).

Există și cazuri în care partea obligată ascunde adevărul și declară averi necorespunzătoare adevărului, așa cum a fost, în 2013, cazul unui magnat din domeniul petrolier sau al unui bijutier, pe care Curtea i-a sancționat pentru fals în declarații.

În 2015 Curtea Supremă Engleză a avut de analizat două cazuri în care două femei și-au dat seama că au fost înșelate de către foștii soți în legătură cu situația lor financiară. Aceștia au declarat, la încheierea divorțurilor, în 2012, respectiv în 2004 că sunt aproape de faliment și astfel soțiile lor au obținut sume mici de bani. Curtea a statuat că aceste cazuri se pot redeschide și reanaliza situația financiară, astfel că fiecare soție a obținut ceea ce i se cuvenea.

Decizia Curții a fost criticată de către marile case de avocatură engleze deoarece aceasta ar putea determina o explozie de cereri de reevaluare a situației financiare a foștilor soți, la momentul divorțului, de către părțile care nu sunt mulțumite cu ceea ce au primit.⁷²

Codul civil italian adaugă la obligația de întreținere și alimentele (art. 433 C. civ.). În art. 156, printre efectele separării dintre soți este specificat faptul că dispozițiile referitoare la alimente rămâne valabil, iar în cazul divorțului, acesta poate fi înlocuit cu așa numitele «cecuri de divorț» (*assegno divorzile*), care este un drept de credit imprescriptibil, la care nu se poate renunța, care durează până la o nouă căsătorie a soțului primitor sau până la decesul sau falimentul celui obligat.

⁷² <https://www.family-lawfirm.co.uk/how-we-help/financial-settlements/clean-break-orders>.

Acesta nu se confundă cu obligația de întreținere, care este cumulabilă cu acest tip de ajutor pentru alimente. În cazul în care soțul obligat refuză să plătească acest tip de cec, soțul nevoiaș îl poate obliga chiar și pe angajatorul celui alt să îi dea până la jumătate din suma necesară, angajatorul putând chiar fi chemat în instanță⁷³.

Dreptul la alimente aparține principiului de solidaritate și este specificat în art. 2 din Constituția Republicii Italiene iar caracterul său imprescriptibil este specificat în art. 2934 din Codul civil italian.

Efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori

Potrivit art. 40 C. fam. (în vigoare până la 1 octombrie 2011), „instanța judecătorească va hotărî, odată cu pronunțarea divorțului, căruia dintre părinți vor fi încredințați copiii minori. În acest scop, instanța va asculta părinții și autoritatea tutelară și, ținând seama de interesele copiilor, pe care de asemenea îi va asculta, dacă au împlinit vârsta de zece ani, va hotărî, pentru fiecare dintre copii, dacă va fi încredințat tatălui sau mamei”. Aceasta dispoziție a fost modificată de art. 263, 396 și 397 C. civ., care introduc interesul superior al copilului și faptul că autoritatea părintească revine în comun ambilor părinți, afară de cazul în care instanța decide altfel.

Prin noul Cod civil, legiuitorul statuează principiul interesului superior al copilului, după modelul legislațiilor moderne, ca principiu de bază a societății românești. Principiul este deja în vigoare în legislația românească începând cu intrarea în vigoare a Legii nr. 272/2004 (art. 02), prin urmare, aplicarea acestui articol era imediată în hotărârile instanțelor de judecată din România, și înainte de 1 octombrie 2011, care încearcă să definească interesul superior al minorilor înainte de a decide încredințarea către o parte sau alta⁷⁴. Conform art. 30 alin. 1 din Legea nr. 272/2004, copilul are dreptul să crească alături de părinții săi și poate fi separat de aceștia numai dacă acest lucru este impus de interesul superior al copilului.

Instanța determină interesul major al copilului prin examinarea tuturor criteriilor de apreciere, și anume: vârsta acestuia, conduita celor doi părinți, situația materială a fiecărei părți, posibilitățile lor concrete de a se ocupa efectiv de copil, împrejurări reliefate în ancheta psihosocială.

De astfel, principiul interesului superior al copilului este reglementat și de art. 24 (2) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, în art. 3 din Convenția cu privire la drepturile copilului și în Principiile legislației europene privind autoritatea părintească.

Instanța de tutelă hotărăște, odată cu pronunțarea divorțului, asupra raporturilor dintre părinții divorțați și copiii lor minori, ținând seama de interesul

⁷³ http://www.studiocataldi.it/guide_legal/divorzio/assegno-divorzile.asp.

⁷⁴ Sentința civilă 5936/2008/Sector 2 din 20 iunie 2008 dată la Judecătoria Sectorului 2, Decizia civilă nr. 1181A/08.11.2010 a Tribunalului București.

superior al copiilor, de concluziile raportului de anchetă psihosocială, precum și, dacă este cazul, de învoiala părinților, pe care îi ascultă (art. 396 C. civ.). În procedurile administrative sau judiciare care îl privesc, ascultarea copilului care a împlinit vârsta de zece ani este obligatorie. Cu toate acestea, poate fi ascultat și copilul care nu a împlinit vârsta de zece ani, dacă autoritatea competentă consideră că acest lucru este necesar pentru soluționarea cauzei.

Dreptul de a fi ascultat presupune posibilitatea copilului de a cere și a primi orice informație, potrivit cu vârsta sa, de a-și exprima opinia și de a fi informat asupra consecințelor pe care le poate avea aceasta, dacă este respectată, precum și asupra consecințelor oricărei decizii care îl privește (art. 264 C. civ.).

În cazul în care probele administrate dovedesc implicarea ambilor părinți, dar cu preponderență a mamei, în creșterea și educarea minorului, precum și condițiile materiale de care aceasta dispune, instanța poate aprecia⁷⁵ că stabilitatea emoțională a minorului reclamă menținerea climatului familial actual de care se bucură aceasta.

În Olanda, de exemplu, Curtea Supremă a decis că dependența de droguri și faptul că tatăl nu are un domiciliu stabil, hoinărind pe străzi, este un motiv de retragere a autorității părintești și de exercitare a acesteia numai de către mamă⁷⁶.

Exercitarea autorității părintești (art. 397-399 C. civ.)

Autoritatea părintească este definită în art. 483 C. civ. ca fiind ansamblul de drepturi și îndatoriri care privesc atât persoana, cât și bunurile copilului și aparțin în mod egal ambilor părinți. Părinții exercită autoritatea părintească numai în interesul superior al copilului, cu respectul datorat persoanei acestuia, și îl asociază pe copil la toate deciziile care îl privesc, ținând cont de vârsta și de gradul său de maturitate. Părinții au dreptul și îndatorirea de a crește copilul, îngrijind de sănătatea și dezvoltarea lui fizică, psihică și intelectuală, de educația, învățătura și pregătirea profesională a acestuia, potrivit propriilor lor convingeri, însușirilor și nevoilor copilului; ei sunt datori să dea copilului orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia (art. 487 C. civ.).

După divorț, autoritatea părintească revine în comun ambilor părinți, afară de cazul în care instanța decide altfel.

Dacă există motive întemeiate, având în vedere interesul superior al copilului, instanța hotărăște ca autoritatea părintească să fie exercitată numai de către unul dintre părinți, iar celălalt părinte păstrează dreptul de a veghea asupra modului de creștere și educare a copilului, precum și dreptul de a consimți la adopția acestuia. Custodia unică a reprezentat până la 30 septembrie 2011 singura modalitate prin care instanța de judecată putea, din punct de vedere legal, să rezolve problema

⁷⁵ Sentința Civila nr. 342/17.05.2012 pronunțată de Judecătoria Măcin.

⁷⁶ <http://uitspraken.rechtspraak.nl/inziendocument?id=ECLI:NL:HR:2005:AS8525>, § 3.5.

încredințării minorilor, dar acest aspect s-a schimbat pentru a fi conform prevederilor internaționale privind egalitatea în drepturi a părinților.

Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale – art. 14 (interzicerea discriminării) – și art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) a impus adaptarea legislației mai multor țări, cum ar fi Elveția, unde, până la 1 iulie 2014, în cazul copiilor născuți în afara căsătoriei, doar mama avea autoritatea părintească (art. 296 C. civ. elvețian).

În luna octombrie 2015 s-a aprobat de către Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei Rezoluția 2079 (2015) privind „Egalitatea și autoritatea părintească comuna: rolul taților”.⁷⁷ Ea propune măsuri pentru a promova egalitatea între bărbați și femei în exercitarea autorității părintești comune, inclusiv în cazurile de separare și divorț.

Pe pagina de internet a Asociației Române pentru Custodia Comună⁷⁸, organizație care militează pentru egalitatea părinților în ce privește creșterea și educarea copiilor și combaterea alienării parentale, se găsesc manuale, articole de specialitate, hotărâri judecătorești și un model de plan parental utilizabile de avocați, judecători și mediatori.

În mod excepțional, instanța de tutelă poate hotărî plasamentul copilului la o rudă sau la o altă familie ori persoană, cu consimțământul acestora, sau într-o instituție de ocrotire. Acestea exercită drepturile și îndatoririle care revin părinților cu privire la persoana copilului. Instanța stabilește dacă drepturile cu privire la bunurile copilului se exercită de către părinți în comun sau de către unul din ei.

În lipsa înțelegerii dintre părinți sau dacă aceasta este contrară interesului superior al copilului, instanța de tutelă stabilește, odată cu pronunțarea divorțului, locuința copilului minor la părintele cu care locuiește în mod statornic (art. 400 C. civ.). Dacă până la divorț copilul a locuit cu ambii părinți, instanța îi stabilește locuința la unul dintre ei, ținând seama de interesul său superior.

În cazul în care ancheta concluzionează faptul că ambii părinți au abilitățile necesare pentru a avea grijă de minor, le respectă propriile decizii referitoare la situația familiei, și că doar un părinte îi oferă în plan economic și material o mai bună stabilitate, iar continuarea locuirii cu celălalt părinte duce la certuri, instanța va stabili domiciliul minorului la primul părinte, iar în baza art. 402 alin. 1 și art. 529 C. civ., celălalt va fi obligat să plătească o pensie de întreținere începând cu data pronunțării prezentei hotărâri, până la majorat. La stabilirea cuantumului pensiei de întreținere instanța are în vedere venitul minim pe economie din România sau din altă țară în care este rezident și are un loc de muncă⁷⁹.

⁷⁷ <https://crisidanilet.wordpress.com/2015/11/11/consiliul-europei-dupa-separaredivort-tatii-sunt-egali-cu-mamele-in-privinta-copiilor/>

⁷⁸ <http://www.arpcc.ro/>.

⁷⁹ Judecătoria Bistrița – secția civilă, Sentința civilă nr. 1209/2012, pronunțată în dosarul nr. 7095/190/2010.

La cererea părinților, în cazul în care unul dintre ei locuiește în străinătate și celălalt în România, se poate stabili exercitării autorității părintești asupra minorilor de către ambii părinți, stabilirea locuinței minorilor la părintele care locuiește în țară, obligarea fiecăruia dintre părinți să contribuie în mod egal la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor minori, respectiv asigurarea celor necesare traiului minorilor, cu stabilirea în favoarea părintelui din străinătate a unui program de vizitare în sensul posibilității preluării lor la reședința sa⁸⁰.

În mod excepțional, și numai dacă este în interesul superior al copilului, instanța poate stabili locuința acestuia la bunici sau la alte rude ori persoane, cu consimțământul acestora, ori la o instituție de ocrotire. Acestea exercită supravegherea copilului și îndeplinesc toate actele obișnuite privind sănătatea, educația și învățătura sa. În România, cazurile cele mai frecvente sunt reprezentate de părinții plecați în străinătate, iar minorii rămân în grija bunicii sau a altor rude⁸¹.

În aceste circumstanțe, părinților nu li se îngreșește dreptul de a ține legătura cu minorii neîncredințați, de a veghea la creșterea, educarea, învățătura și pregătirea lor profesională, fie prin vizitare la domiciliul unde se află, fie prin luare la locuința lor, în cadrul unui program bine stabilit, de comun acord cu cel căruia i-au fost încredințați sau, pentru ipoteza unui refuz, de către instanța de judecată.

În caz de neînțelegere între părinți, instanța de tutelă decide cu privire la modalitățile de exercitare a dreptului părintelui separat de minor de a avea legături personale cu acesta (art. 401 C. civ.).

Aceste drepturi sunt prevăzute și în Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, conform căreia copilul are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu părinții, rudele, precum și cu alte persoane față de care copilul a dezvoltat legături de atașament. În caz de neînțelegere între părinți cu privire la modalitățile de exercitare a dreptului de a avea legături personale cu copilul, instanța va stabili un program în funcție de vârsta copilului, de nevoile de îngrijire și educare ale acestuia, de intensitatea legăturii afective dintre copil și părintele la care nu locuiește, de comportamentul acestuia din urma, precum și de alte aspecte relevante în fiecare caz în parte (art. 17).

Aceeași lege prevede, la art. 19 faptul că minorul care a fost separat de ambii părinți sau de unul dintre aceștia printr-o măsură dispusă în condițiile legii are dreptul de a menține relații personale și contacte directe cu ambii părinți, cu excepția situației în care acest lucru contravine interesului superior al copilului. Instanța judecătorească, luând în considerare, cu prioritate, interesul superior al

⁸⁰ Hotărâre nr. 113 din data de 19 ianuarie 2012 pronunțată de Judecătoria Toplița.

⁸¹ <http://portal.just.ro/185/Lists/Jurisprudenta/DispForm.aspx?ID=77>.

copilului, poate limita exercitarea acestui drept, dacă există motive temeinice de natură a periclita dezvoltarea fizică, mentală, spirituală, morală sau socială a copilului⁸².

Dreptul părintelui separat de copil se circumscrie dreptului fundamental la viață de familie, în sensul art. 8 Convenției europene pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În acest sens, Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁸³ a apreciat că relația dintre un părinte și copilul sau intră în sfera vieții de familie, iar posibilitatea de a se bucura reciproc de compania celuilalt reprezintă un element fundamental al vieții de familie, iar măsurile naționale care stânjenesc această posibilitate reprezintă o ingerință în dreptul protejat de art. 8⁸⁴.

Instanța de tutelă, prin hotărârea de divorț, stabilește contribuția fiecărui părinte la cheltuielile de creștere, educare, învățatură și pregătire profesională a copiilor (art. 402 C. civ.). Dispozițiile titlului V privind obligația de întreținere se aplică în mod corespunzător. Conform art. 530 C. civ., obligația de întreținere se execută în natură, prin asigurarea celor necesare traiului și, după caz, a cheltuielilor pentru educare, învățatură și pregătire profesională. Dacă obligația de întreținere nu se execută de bunăvoie, în natură, instanța de tutelă dispune executarea ei prin plata unei pensii de întreținere, stabilită în bani.

În cazul schimbării împrejurărilor, instanța de tutelă poate modifica măsurile cu privire la drepturile și îndatoririle părinților divorțați față de copiii lor minori, la cererea oricărui dintre părinți sau a unui alt membru de familie, a copilului, a instituției de ocrotire, a instituției publice specializate pentru protecția copilului sau a procurorului. Instanța de tutela înlocuiește instanța judecătorească din vechiul art. 44 C. fam.

Prevederile art. 396-404 C. civ., referitoare la efectele divorțului cu privire la raporturile dintre părinți și copiii lor minori, sunt aplicabile și cererilor de divorț formulate înainte de intrarea în vigoare a noului Cod civil și aflate pe rolul instanțelor de judecată în căile de atac⁸⁵.

Într-o speță, Curtea de Apel Pitești⁸⁶ a invocat prevederile art. 402 C. civ., art. 524-525 C. civ. și art. 529 alin. 2 C. civ., fiind prezumată nevoia minorului, chiar dacă tatăl pârât nu realizează venituri, de vreme ce nu a făcut dovada că nu este

⁸² Jud.Sinaia, sentința civilă nr. 1108 din data de 31 octombrie 2012, pronunțată în dosarul nr. 1138/310/2012.

⁸³ CEDO, cauza Monory împotriva României, cererea nr. 71.099/01, hotărârea din 5 aprilie 2005, § 70.

⁸⁴ A se vedea, printre alte precedente, Tiemann împotriva Franței și Germaniei [(dec.), nr. 47.457/99 și nr. 47.458/99, CEDO 2000-IV, și Bronda împotriva Italiei (Hotărârea din 9 iunie 1998, Reports of Judgments and Decisions 1998-IV, pg. 1.491, § 59).

⁸⁵ RIL, Dec. ICCJ nr. 4/2013, publicată în M. Of. nr. 226 din 19 aprilie 2013.

⁸⁶ Dosarul nr. 2419/223/2011, decizia civilă nr. 1512/2012, Curtea de Apel Pitești – exercitarea autorității părintești.

inapt de muncă, având posibilitatea și obligația realizării veniturilor necesare pentru a-și putea îndeplini obligația de întreținere, baza de calcul asupra căreia s-a aplicat cota de o pătrime, ce reprezintă venitul minim pe economie, până la majoratul minorului.

În cazul schimbării împrejurărilor, instanța de tutelă poate modifica măsurile cu privire la drepturile și îndatoririle părinților divorțați față de copiii lor minori, la cererea oricăruia dintre părinți sau a unui alt membru de familie, a copilului, a instituției de ocrotire, a instituției publice specializate pentru protecția copilului sau a procurorului (art. 403 C. civ.).⁸⁷

Art. 403 C. civ. corespunde art. 44 C. fam. aplicat în speță și se referă la acele schimbări care ar învedera că în viitor nu s-ar mai putea asigura o creștere și dezvoltare normală minorului. O schimbarea parțială a condițiilor care, în ansamblul lor, au generat măsura de ocrotire anterior luată nu atrage automat revenirea asupra acestei măsuri, atâta timp cât subzistă elementele de bază hotărâtoare în adoptarea ei.

Așadar, luarea copilului de la părintele căruia i-a fost încredințat trebuie să aibă o puternică justificare, adică să existe motive temeinice care să demonstreze că menținerea la acest părinte ar avea consecințe nefavorabile asupra creșterii și educării lui.

Potrivit art. 2611 C. civ., legea aplicabilă se stabilește potrivit Convenției privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea, executarea și cooperarea cu privire la răspunderea părintească și măsurile privind protecția copiilor, adoptată la Haga la 19 octombrie 1996, ratificată prin Legea nr. 361/2007, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 895 din 28 decembrie 2007.

Regulamentul 2201/2003 Consiliului privind convenția citată mai sus este aplicabil în materiile civile enumerate în mod limitativ la articolul 1: divorțul, separarea de drept și anularea căsătoriei; atribuirea, exercitarea, delegarea, retragerea totală sau parțială a răspunderii părintești reglementat în art. 165 din Metodologia din 21 ianuarie 2011 cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă, aprobată prin H.G. nr. 64/2011 reglementat în art. 267 alin. 3 din Regulamentul de aplicare a Legii notarilor publici a activității notariale, aprobat prin Ordinul ministrului justiției nr. 2333/c/2013.

Hotărârile privind divorțul sau separarea legală pronunțate într-o țară a Uniunii Europene sunt recunoscute în celelalte state membre, fără să fie nevoie de o procedură specială. Normele Uniunii privind divorțul și separarea legală (de exemplu, în materie de instanțe competente și recunoaștere) nu se aplică în Danemarca⁸⁸.

⁸⁷ Sentința civilă nr. 768/14.12.2007 - Prevalența dorinței minorului în procesele de reîncredințare.

⁸⁸ http://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/divorce-separation/index_ro.htm.

Recunoașterea hotărârii de divorț pronunțate într-un stat terț față de cetățenia ambilor soți

În România, un caz concret îl reprezintă nerecunoașterea de către Judecătoria Brașov a unui act jurisdicțional intitulat „certificare de divorț”, între soțul egiptean și soția româncă, eliberat în fața delegatului Judecătoriei Abu Dhabi și a împuternicitului vice-ambasadorului egiptean din Abu Dhabi, pentru nedovedirea cerințelor prevăzute de Codul de procedură civilă românesc în forma anterioară modificărilor aduse de Legea nr. 134/2010 și, pe cale de consecință, și prevederile fostei Legi nr. 105/1992⁸⁹, față de prevederile art. 3 din Legea nr. 76/2012⁹⁰. În speță, părțile s-au prezentat în fața unui delegat al Judecătoriei Abu Dhabi, Emiratele Arabe Unite, arătând că insistă să efectueze divorțul, potrivit legii islamice, prin metoda strigării de trei ori. În acest caz, soția fusese divorțată de două ori cu posibilitatea de întoarcere, așa cum este menționat în certificatul de divorț prezentat instanței din Brașov.

Conform art. 167 din Legea nr. 105/1992, pentru recunoașterea unei hotărâri străine în România este necesar, în mod cumulativ, ca aceasta să fie definitivă, potrivit legii statului unde a fost pronunțată, instanța care a pronunțat-o să fi avut competența să judece procesul și să existe reciprocitate în ce privește efectele hotărârilor străine între România și statul instanței care a pronunțat hotărârea. Pe de altă parte, conform art. 171 alin. 1 lit. b) din Lege, sarcina probei cu caracter definitiv al actului jurisdicțional străin revine în exclusivitate părții care solicită recunoașterea. Prin urmare, tribunalul a constatat că din cuprinsul actului jurisdicțional în cauză rezultă un puternic dubiu cu privire la caracterul definitiv al divorțului pronunțat în aceste condiții și, implicit, al actului jurisdicțional în cauză, din moment ce însuși actul respectiv recunoaște o posibilitate de întoarcere, de retractare a manifestării de voință cu privire la divorț din partea părților. Aceași concluzie se desprinde și din alte spețe din practica în materie a instanței de fond, spre exemplu, în dosarul nr. 449/1372/2013⁹¹ în care, deși divorțul este pronunțat tot cu posibilitate de întoarcere, conține mențiunea că acesta a devenit irevocabil, în urma scurgerii unui termen, potrivit legii religioase aplicabile.

În privința hotărârilor străine referitoare la statutul civil al persoanei, sunt aplicabile prevederile derogatorii ale art. 166 din Legea nr. 105/1992, cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat, potrivit cărora, astfel de hotărâri „sunt recunoscute de plin drept în România, dacă se referă la statutul civil al cetățeanului statului unde au fost pronunțate sau dacă fiind pronunțate într-un stat terț, au fost recunoscute mai întâi în statul de cetățenie al fiecărei părți”.

⁸⁹ Legea nr. 105 din 22 septembrie 1992 cu privire la reglementarea raporturilor de drept internațional privat.

⁹⁰ Curtea de Apel Brașov Decizie nr. 77/R din data de 30 ianuarie 2014 - Sentința civilă nr. 333/2013, pronunțată de Tribunalul pentru Minori și Familie Brașov.

⁹¹ Tribunalul pentru minori și familie BRAȘOV - recunoașterea înscrisurilor și hotărârilor străine, disponibil pe www.termene.ro.

În privința divorțului, în legislația musulmană există instituția repudierii, care are drept consecință separarea soților în cursul unei perioade de continență, iar în această perioadă repudierea poate fi revocată. Dacă nu a fost revocată, urmează o nouă perioadă de separare, după care hotărârea este definitivă. În societatea modernă, soțul poate pronunța formulele de repudiere fără perioada de separare, ceea ce antamează o despărțire definitivă.

În speță, prin hotărârea de divorț se atestă pronunțarea a două repudieri. Formula „cu posibilitate de întoarcere”, reprezintă posibilitatea soților de a se recăsători, aceasta fiind diferența dintre o simplă și o triplă repudiere, în acest din urmă caz, soțul nici măcar nu se mai poate căsători cu femeia respectivă (decât după desfacerea unei alte căsătorii contractate legal de aceasta și consumată). Prin urmare, divorțul prin dubla repudiere este unul definitiv.

În Algeria, majoritatea căsătoriilor sunt decise de către ascendenții mirilor, iar consimțământul lor trebuie să fie liber, ca și în celelalte țări, dar și în prezenta unui tutore (ales de către mireasă: tatăl, prefectul sau judecătorul, după caz), doi martori și zestrea cu care trebuie să vină mireasa.

Deși i se cere consimțământul, femeia este totuși considerată o incapabilă minoră, ceea ce este expres prevăzut în Coran.

Până în anul 2005, vârsta legală de căsătorie era de 21 de ani pentru femei și 18 pentru bărbați, după care s-a fixat la 19 ani pentru amândoi, care, ca și în Codul civil românesc, se poate schimba, în caz de necesitate sau de interesele părților.

Conform art. 8 din Codul familiei (C. fam. a)⁹², în Algeria este permisă contractarea căsătoriei cu mai multe femei în limitele legii („Chari'â”) pentru motive întemeiate și cu condiția ca toate femeile să fie tratate în mod egal. Soțul trebuie să-ți informeze actuala soție și pe viitoarea și să prezinte o cerere de autorizație la căsătorie președintelui tribunalului de la domiciliul conjugal.

Conform art. 24 C. fam. a, piedicile absolute la căsătorie sunt: legătura de rudenie, de alianță și alăptarea. Alăptarea deoarece se consideră că în acea perioadă, pruncul are legături de filiație cu ginerele și mireasa și prin urmare, aceștia sunt considerați ca rude, unul din motivele care împiedică încheierea căsătoriei.

Până în anul 2005, căsătoria între persoane de religie diferită era interzisă. În prezent este acceptată doar varianta în care cealaltă parte se convertește la islam, altă religie nefiind recunoscută. Cazurile cele mai des întâlnite sunt căsătoriile între un algerian și o franțuzoaică iar majoritatea acestor casatorii sfârșesc în fața instanței.

Divorțul este reglementat în Codul familiei din 1984 și intervine prin consimțământul părților sau la cererea unuia dintre soți.

⁹² Codul familiei algerian, în vigoare de la 9 iunie 1984, modificat în urma reformei din 2005.

Femeia poate cere divorțul dacă nu a primit pensia alimentară ce i se cuvenea, în cazul în care soțul nu împarte patul cu ea timp de patru luni sau pentru condamnarea soțului la o infracțiune ce aduce atingere onoarei familiei soției.⁹³

Soția se poate desparti de soțul ei și fără acordul acestuia, cu condiția sa-i plătească o sumă de bani, compensatoare („khol'â”), conform art. 54 C. fam. a. Algerienii consideră că o femeie nu poate sta nemăritată și după divorț sau după moartea/ dispariția soțului, intervine o perioada de viduitate, în care nu poate contracta o nouă căsătorie. Acest termen poate fi de 3 luni, perioada în care se urmărește dacă femeia este însărcinată, iar dacă este- până la 10 luni, adică durata maxima până la naștere. (art. 58-60 C. fam. a.).

Între 2007 și 2011 numărul divorțurilor a crescut cu 61% în Algeria, iar motivul cel mai des întâlnit este repudierea. Repudierea este interzisă în Europa prin art.5 al Protocolului nr.7 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, care dispune că „soții beneficiază de egalitate în drepturi și în responsabilități cu caracter civil, între ei și în relațiile cu copiii lor referitor la căsătorie, pe durata căsătoriei și în momentul desfacerii acesteia. Prezentul articol nu împiedică Statele să ia măsurile necesare în interesul copiilor”. Tutela aparține exclusiv tatălui și trece la mama în cazul decesului acestuia.

În plus, în Algeria divorțul nu este susceptibil de apel sau recurs, așa cum este în România, reglementat în noul Cod de procedura civilă la art.927 și următoarele. Pentru a evita o astfel de situație, majoritatea femeilor recurg la „khol'â”. Avocații algerieni le sfătuiesc pe femei să recurgă la acest tip de separare în locul divorțului, pentru a evita complexitatea unui divorț care cere să se aducă probe împotriva soțului.

În timp ce bărbatul poate cere divorțul din orice motiv, femeia nu poate, de exemplu, să-l ceară pentru violență conjugală sau neînțelegere sau nepotrivire de caracter.

Divorțul poate fi stabilit doar prin judecare, precedată de mai multe tentative de împăcare între părți efectuate de către judecător, timp de maximum trei luni. În cazul în care părțile se împacă după expirarea perioadei de trei luni, este nevoie de un nou act de căsătorie, dar nu între aceleași părți. Bărbatul își poate ierta soția de trei ori consecutiv, iar pentru o a patra oară, este nevoie că aceasta sa se recăsătorească pentru a se putea întoarce la primul soț, după divorțul sau moartea celui de-al doilea soț (art. 51 C. fam.). Femeia care se recăsătorește pierde autoritatea părintească asupra propriilor copii.

Divorțul din punct de vedere economic

În urma cercetărilor, Institutul român de Statistica a ajuns la concluzia că de-a lungul anului, numărul divorțurilor este mai mare în luna octombrie, cel mai

⁹³ Art. 54 C. fam. algerian, modificat prin Ordonanța nr. 05-02 din 27 februarie 2005 (Jurnalul Oficial nr. 15, p. 18), redactat în virtutea Legii nr. 84-11 din 9 iunie 1984.

probabil din cauza vacanței judecătorești din luna august, atunci finalizându-se toate divorțurile rămase nerezolvate din lunile precedente vacanței. Numărul cel mai scăzut este în luna decembrie, când majoritatea populației este ocupată cu sărbătorile de iarnă.

Așa cum am mai scris, evoluția numărului și tipurilor de divorț are legătură cu poziția socială și puterea pe care o are femeia în ultimii ani în societate, prin egalitatea șanselor în găsirea unui loc de muncă. Astfel, în țările unde femeile au mai puține șanse de a fi independente din punct de vedere financiar, și numărul divorțurilor este mai mic (Bosnia-Herțegovina sau Uzbekistan), iar în cele unde femeia este independentă și are o poziție importantă în societate, numărul este mai mare (Suedia sau Elveția).

Deși faptul că pe timp de criză majoritatea cuplurilor au probleme financiare și de aici încep certurile, probleme și dependența de alcool, în această perioadă numărul divorțurilor este mai mic. Astfel, în 2010, anul în care România a trecut printr-o puternică criză financiară, numărul divorțurilor a fost mai mic decât în 2007 sau 2011. Începând din a doua parte a anului 2008, când criza își făcea deja simțite efectele, numărul divorțurilor începea să scadă iar pe măsură ce economia creștea, și numărul divorțurilor începea să crească.

Majoritatea hotărârilor judecătorești acorda copii minori mamei, astfel că o eventuală recăsătorie sau cel puțin o nouă conviețuire este mult mai dificilă pentru femei decât pentru bărbați.

Problemele de sănătate apar la majoritatea femeilor divorțate, cum ar fi riscul de infarct, care crește cu 24%, conform unui studiu realizat de cercetătorii de la Universitatea Durham din Anglia⁹⁴. Nu este însă și cazul bărbaților, care se simt mult mai bine într-o nouă căsătorie, dar la ei riscul apare după cel de-al doilea divorț⁹⁵.

Obezitatea este un alt factor de risc cu care se confruntă în special femeile în urma divorțurilor. Invers proporțional, se spune despre Elveția că este țara cu o rată scăzută de obezitate (aflându-se pe locul 111 din 191 țări în statistici) și una ridicată de divorțuri (4 casatorii din 10 se termină prin divorț). Media divorțurilor în Uniunea Europeană este de 2% raportat la 1000 de locuitori, iar Elveția are o rată de 2.4%, aflându-se printre țările cu cei mai fericiți locuitori⁹⁶.

Acest raport are legătură și cu puterea economică a femeii și poziția sa în societate. Se înțelege astfel că după divorț, o elvețiancă reia viața de la zero, își

⁹⁴ <http://www.bloomberg.com/news/articles/2014-02-18/worsening-u-s-divorce-rate-points-to-improving-economy>.

⁹⁵ <http://circuitcomes.ahajournals.org/content/early/2015/04/13/CIRCUITCOMES.114.0012.91.abstract?sid=599edc23-1779-4739-936d-3c8ff7da856>.

⁹⁶ <http://worldhappiness.report/news/2016/03/16/world-happiness-report-2016-update-ranks-happiest-countries/>.

dedică mai mult timp pentru îngrijire personală și activități fizice, astfel devine mai atrăgătoare și poate reîncepe o nouă relație.

În majoritatea cazurilor de divorț, de văduvie sau de declarare judecătorească a morții soțului, în majoritatea cazurilor prima întrebarea a soțiilor este când și în ce condiții se pot recăsători.

Desfacerea căsătoriei în dreptul internațional

Cartea a VII-a a noului Cod civil cuprinde dispoziții de drept internațional privat privind conflictele de legi. Aceste norme permit determinarea legii aplicabile unui raport de drept privat cu element de extraneitate. Potrivit art. 2557 alin. 3 C. civ., dispozițiile sunt aplicabile în măsura în care convențiile internaționale la care România este parte, dreptul Uniunii Europene sau dispozițiile din legile speciale nu stabilesc o altă reglementare. Aceste norme au deci un caracter subsidiar.

Cuplurile internaționale care doresc să divorțeze vor putea alege țara ale cărei legi vor fi aplicate în cazul divorțului lor, conform Regulamentului nr. 1259/2010 al Consiliului Europei de punere în aplicare a unei forme de cooperare consolidată în domeniul legii aplicabile divorțului și separării de corp, la care au participat 14 state membre: Belgia, Bulgaria, Germania, Spania, Franța, Italia, Letonia, Luxemburg, Ungaria, Malta, Austria, Portugalia, România și Slovenia.

Aceste reguli ar permite, de exemplu, unui cuplu româno-spaniol care trăiește în Franța să decidă dacă legea spaniolă, română sau franceză se aplică divorțului lor.

În cazul în care soții au două cetățenii comune, art. 3 alin. 1 lit. b) din Regulamentul Bruxelles II bis statuează că instanțele ambelor state membre sunt competente, soții având posibilitatea de a sesiza la alegere instanța statului căruia îi va fi dedus spre judecare litigiul. Aceasta concluzie a fost dată, de exemplu, în cauza C-168/08⁹⁷. Curtea de Casație din Franța a adresat Curții de Justiție a Uniunii Europene întrebări privind interpretarea Regulamentului (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești. Prin intermediul acestor întrebări, se urmărea a se stabili dacă o instanță franceză sau o instanță maghiară este competentă să statueze cu privire la divorț, în cazul în care ambii soți au reședința obișnuită în Franța și dețin amândoi atât cetățenia maghiară, cât și cetățenia franceză.

Un stat membru nu poate fi obligat să recunoască o căsătorie, chiar pentru simplul scop al dizolvării acesteia, dacă actul acestei căsătorii nu este recunoscut de legea statului în cauză. În România este interzisă căsătoria dintre persoane de același sex⁹⁸, iar căsătoriile dintre persoane de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini nu sunt recunoscute, la

⁹⁷ László Hadadi (Hadady) împotriva Csilla Marta Mesko, căsătorită Hadadi (Hadady).

⁹⁸ Art. 277 C. civ. – Interzicerea sau echivalarea unor forme de conviețuire cu căsătoria.

fel ca și parteneriatele civile dintre persoane de sex opus sau de același sex încheiate sau contractate în străinătate fie de cetățeni români, fie de cetățeni străini. Dispozițiile legale privind libera circulație pe teritoriul României a cetățenilor statelor membre ale Uniunii Europene și Spațiului Economic European rămân aplicabile.

Pot divorța în România⁹⁹ cetățenii români căsătoriți în străinătate sau cetățenii străini căsătoriți în străinătate. Conform art. 2600 C. civ.¹⁰⁰, dacă legea străină nu permite divorțul ori îl admite în condiții deosebit de restrictive, se aplică legea română. Soții pot conveni să desemneze legea aplicabilă divorțului și separării de corp.

Procedura de citare se face conform Regulamentul CE nr. 1393/2007 din 13 noiembrie 2007 privind notificarea sau comunicarea în statele membre a actelor judiciare și extrajudiciare în materie civilă sau comercială („notificarea sau comunicarea actelor”) și abrogarea Regulamentului CE nr. 1348/2000 al Consiliului.

Convenția de alegere a legii aplicabile divorțului se poate încheia sau modifica cel mai târziu până la data sesizării autorității competente să pronunțe divorțul. Cu toate acestea, instanța judecătorească poate să ia act de acordul soților cel mai târziu până la primul termen de judecată la care părțile au fost legal citate. Convenția de alegere a legii aplicabile divorțului trebuie încheiată în scris, semnată și datată de soți.

Conform art. 2601 C. civ., actul întocmit în străinătate prin care se constată voința unilaterală a bărbatului de a desface căsătoria, fără ca legea străină aplicabilă să recunoască femeii un drept egal, nu poate fi recunoscut în România, cu excepția situației când sunt îndeplinite cumulativ următoarele condiții: actul a fost întocmit cu respectarea tuturor condițiilor de fond și de formă prevăzute de legea străină aplicabilă; femeia a acceptat în mod liber și neechivoc această modalitate de desfacere a căsătoriei; nu există niciun alt motiv de refuz al recunoașterii pe teritoriul României a hotărârii prin care s-a încuviințat desfacerea căsătoriei în această modalitate.

Acum câțiva ani, majoritatea românilor rezidenți în străinătate intentau divorțul în România datorită rapidității, dar în ultimul timp, țara se alege în funcție de legislație, în funcție de ceea ce interesează fiecare parte, astfel încât părțile să își mențină standardul de viață, sau chiar să îl îmbunătățească, să se ocupe de copii în mod egal și să își protejeze interesele.

Potrivit art. 2602 C. civ., legea aplicabilă divorțului se aplică în mod corespunzător și separației.

⁹⁹ http://ec.europa.eu/civiljustice/applicable_law/applicable_law_rom_ro.htm<http://indru.mari-juridice.eu/indrumarijuridice/procedura-de-divorț-atentie-cetatenii-romani-căsătoriți-in-străinătate-pot-divorța-in-romania-dupa-legea-romana-o-alternativa-la-divorțul-foarte-costisitor-din-alte-state-ue-biroul-cuculis-si-a/>.

¹⁰⁰ Art. 2600 C. civ. corespunde articolului 8 al Regulamentului nr. 1259/2010 al Consiliului Europei.

Persoanele divorțate în societate

Felul în care sunt percepute persoanele divorțate în societate diferă de la țară la țară, în funcție de religie și de cultură.

Dezvoltarea economică, explozia serviciilor, creșterea puterii de cumpărare, lărgirea ofertei de divertisment, mișcările feministe și schimbarea regimurilor politice au determinat restructurarea întregii comunități. Toate au produs mutații profunde în cadrul familiei. Încă de la începutul anilor 80 se discuta despre dezintegrarea familiei și chiar despre posibila ei dispariție.

Dacă în Suedia sau Elveția femeia divorțată este considerată ca fiind de succes, o persoană cu caracter, care are o carieră și se poate descurca singură, în alte țări divorțul este considerat ca un handicap și ca o rușine în societate, cum ar fi țările arabe sau chiar țările din Europa.

Divorțul este un eveniment cu implicații psihologice și medicale majore, atât în viața protagoniștilor, cât și a copiilor lor. Stresul sau tristețea sunt atât de mari, încât starea de rău se prelungește, se amplifică, declanșând, în multe cazuri, afecțiuni severe.

În țările arabe, condiția ca o femeie să se căsătorească este virginitatea, iar una divorțată nu se poate recăsători, tocmai pentru că nu mai este demnă de această virtute. Astfel se explică și fenomenul poligamiei, deoarece un bărbat are voie să aibă până la patru soții, pe când o femeie poate avea un singur bărbat. Atunci când prima soție nu poate avea un copil sau nu este demnă de poziția sa, soțul poate alege între a divorța sau a se căsători cu alta femeie. Încheierea altei căsătorii se consideră ca un respect pentru prima, deoarece i se oferă posibilitatea de a nu fi făcută de rușine și a fi trimisă la familia ei, ci este păstrată. În același timp, în aceste țări este preferată poligamia în locul adulterului, astfel iubitele sunt oficiale și nu ascunse, așa cum se întâmplă în celelalte țări.

În plus, dacă o a doua căsătorie este încheiată pe motiv că din prima căsătorie nu a rezultat un copil, dar nici din cea de-a doua nu este posibil, și dacă se demonstrează că bărbatul este cel vinovat, atunci soțiile pot cere divorțul și obține despăgubiri foarte importante. De aceea, poligamia nu este posibilă pentru toți bărbații, deoarece aceștia trebuie să aibă o situație materială și virilitate care să le permită să își trateze toate soțiile în egală măsură.

Bibliografie

Lucrări științifice

- Conf. univ. dr. Aurelian Gherghe, *Drept civil. Familia*, Ed. Contrast, 2014
- P. Neculae, D. Popa, R. Cârlig, *Desfacerea căsătoriei prin divorț*, Ed. Universul Juridic, 2014

- Prof. univ. dr. Irina Moroianu-Zlătescu, Drd. Adrian Bulgaru, *Mari sisteme de drept contemporan*, suport de curs 2011-2012, Universitatea Ecologică București, disponibil pe <http://www.elearning.ueb.ro/course/view.php?id=107>
- A. Torrente, P. Schlesinger, *Manuale di diritto privato*, GIUFFRE EDITORE, ediția XIV, 1994
- Roberto Giovagnoli, *Separazione e divorzio: percorsi giurisprudenziali*, GIUFFRE EDITORE 2009
- Papa Francisc, *Amoris Laetitia* http://w2.vatican.va/content/francesco/it/apost_exhortations/documents/papa-francesco_esortazione-ap_20160319_amoris-laetitia.html

Legislație

- Noul Cod civil și noul Cod de procedură civilă cu legislația consolidată și index, Ed.Universul Juridic, 10 iunie 2015
- Codul familiei, în vigoare între 1 aprilie 1953 și 1 octombrie 2011
- Codul penal românesc
- Monitorul Oficial al României
- Monitorul Oficial al Italiei (*Gazzetta Ufficiale* - www.gazzettaufficiale.it)
- Codul civil italian, în vigoare de la 16 mai 1942
- Codul de procedură civilă italian, în vigoare de la 21 aprilie 1942
- Legea din 10/11/2014 n° 162, cu privire la negocierea asistată în materie de desfacerea căsătoriei, publicată în Monitorul Oficial Italian (*Gazzetta Ufficiale*) din 10 noiembrie 2014
- Codul civil german (*Bürgerliches Gesetzbuch - BGB*), în vigoare de la 10 ianuarie 1900
- Codul civil elvețian, în vigoare de la 10 decembrie 1907
- Codul civil spaniol, publicat în Monitorul Oficial (*GACETA*) din 25 iulie 1889 în vigoare de la 1 mai 1889, modificat pe 15 octombrie 2015, în vigoare până la 30 iunie 2017 - http://noticias.juridicas.com/base_datos/Privado/C.civ..l4t3.html#a1392
- Codul familiei algerian, în vigoare de la 9 iunie 1984, modificat în urma reformei din 2005, disponibil pe <http://20ansbarakat.free.fr/codedelafamille.htm>
- Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului
- Legea 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil. Legea de punere în aplicare a Noului Cod civil (LPA)
- Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Noul Cod de procedură civilă
- HOTĂRÂRE nr. 64 din 26 ianuarie 2011 pentru aprobarea Metodologia cu privire la aplicarea unitară a dispozițiilor în materie de stare civilă din 26 ianuarie 2011

- Legea cu privire la divorț în Canada (Loi concernant le divorce et les mesures accessoires L.R.C. 1985)
- Convenția Europeană a Drepturilor Omului
- <http://www.legislation.gov.uk>

Articole

- <https://cristidanilet.wordpress.com>
- <http://www.challenges.fr/economie/conjoncture/20151216.CHA2788/unio-n-libre-mariage-pacs-divorce-ou-en-est-le-couple-francais-en-2015.html>
- <https://www.gov.uk/divorce/overview>
- <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=248001>
- <http://www.euroavocatura.ro/>
- <http://www.lawpack.co.uk/separation-and-divorce/articles/article7156.asp>
- www.lexpress.fr

Baze de date

- <http://www.arpcc.ro/>
- <http://www.juspedia.ro>
- National Statistics Office of Malta - https://nso.gov.mt/en/publicatons/Publications_by_Unit/Documents/C3_Population_and_Tourism_Statistics/Demographic_Review_2013.pdf
- www.hotararicedo.ro
- <http://www.droitmatrimonial.ch>
- <http://relevancy.bger.ch> - Jurisprudența elvețiană
- www.insse.ro
- <http://legeaz.net>